QVÆSTIO FACTI.

VTRVM THEOLOGORVM SOCIETATIS IESV

Propriæ ſint iſtæ Sententiæ duæ:

PRIMA:

Ex duabus opinionibus probabilibus poſſumus ſequi minus tutam.

SECVNDA:

Ex duabus opinionibus probabilibus licitum eſt amplecti minus probabilem.

Auctore STEPHANO DE CHAMPS, eiuſdem Societ. Preſbytero.

PARISIIS,
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, Regis & Reginæ Architypographum, viâ Iacobæâ, ſub Ciconiis.

M. DC. LIX.

Cum Priuilegio Regis Chriſtianiſſimi.

INDEX CAPITVM.

Summma Priuilegij.

LVDOVICI XIV. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate sancitum est, & patentibus eius Litteris cautum, ne quis in Regno ipsius, aliisve locis eius ditioni subiectis, intra quinque proximos annos, à die impressionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione curet Librum, qui inscribitur: *Quæstio facti. Vtrum Theologorum Societatis Iesu propria sint ista sententia dua: Prima: Ex duabus opinionibus probabilibus possumus sequi minus tutam. Secunda: Ex duabus opinionibus probabilibus licitum est amplecti minus probabilem. Auctore* STEPHANO DE CHAMPS *eiusdem Societatis Presbytero.* præter SEBASTIANVM CRAMOISY Regis & Reginæ Architypographum, aut illos, quibus ipsemet concesserit. Prohibitum insuper eadem auctoritate Regiâ omnibus eius subditis, eundem Librum extra Regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam vbicumque fuerit, ad id agendum impellere ac instigare, sine consensu dicti SEBASTIANI CRAMOISY, sub pœna confiscationis Librorúm, aliisve pœnis originali diplomate contra delinquentes expressis. Datum Parisiis, die 26. Maii 1659. Sic signatum, De mandato Regis. MABOVL.

QVÆSTIO

QVÆSTIO FACTI.

VTRVM THEOLOGORVM SOCIETATIS IESV propriæ ſint iſtæ Sententiæ duæ:

PRIMA:

Ex duabus opinionibus probabilibus poſſumus ſequi minus tutam.

SECVNDA:

Ex duabus opinionibus probabilibus licitum eſt amplecti minus probabilem.

CAPVT I.

Quæſtionis ſtatus explicatur.

VTRVM veræ ſint iſtæ ſententiæ, an falſæ, non diſputo: hoc vnum quæro, ſintne Theologorum Societ. Ieſu propriæ. Dudum eſt enim quòd id Montaltius, aliíq; Scriptores laruati, quàm importunè, tam falsò illis exprobant. Quod vt accuratè diſceptetur, quæſtionis ſtatus breui & enucleatâ ſingularum vocum, quibus illæ ſententiæ ab auctoribus ſuis concipi ſolent, explicatione declarandus eſt.

Notandum primò, ſermonem eſſe de opinione, quæ à dubio ea re diſcrepat, quòd dubium neutram in partem inclinet, adeóque ancipitem, ac veluti ſuſpenſum animum teneat: opinio verò determinatum alicuius partis aſſenſum includat, ſed cum alterius formidine coniunctum, vt ait S. Thomas 1. p. q. 79. a. 9. ad 4. Certum eſt autem eum qui aliquid agit propriè & ſtrictè loquendo dubitans, ſitne peccatum, an non, verè peccare. Quod recentiores ferè omnes poſt Suarem tract. 3. in 1. 2. diſp. 12. ſect. 5. n. 2. probant, tum ex illa iuris regula: *In dubiis tutior pars eſt eligenda*: tum hac ratione, *qui operatur cum tali dubio exponit ſe periculo peccandi.*

Notandum ſecundò, quæſtionem eſſe de opinionibus, quæ ſint verè probabiles. Duæ verò conditiones ad conciliandam alicui opinioni probabilitatem requiruntur. Prima eſt, vt nihil contra eam, ſiue pro oppoſita ſit conuincens. Quamobrem præclarè Suarez annotat loco citato ſect. 6. n. 1. ad opinionis alicuius probabilitatem neceſſarium eſſe, *vt non repugnet, aut veritatibus ab Eccleſia receptis, aut euidenti rationi: neque etiam temerè contradicat communi, & receptæ doctrinæ Doctorum.* Altera conditio eſt, vt firmo aliquo fundamento nitatur. Duplex eſt autem huiuſmodi fundamentum: nempe ſolida ratio, & auctoritas digna fide, *quæ in re morali*, inquit Suarez ibidem, *multum habet ponderis.* Quæ omnia Suari aſſentiuntur omnes Societatis noſtræ Theologi, qui vel ſtrictim quæſtionem iſtam libarunt.

Notandum tertiò, probabiliorem opinionem eam eſſe, quæ duas illas conditiones modò explicatas perfectiùs poſſidet: tutiorem verò quæ nos ab omni peccati ſpecie, ac veluti vmbra longiùs remouet. Quamobrem inter opiniones duas, quarum altera affirmat, altera negat, peccatum eſſe aliquid agere, ſemper affirmans eſt tutior; cùm hominem ſe illi accommodantem, & ab opere quod damnat abſtinentem, nulli planè, ac ne *materialiter* quidem peccandi periculo exponat: at non ſemper eſt probabilior; cùm debilioribus quandoque fundamentis nitatur. Pridem iſtud animaduertit S. Antoninus 1. p. tit. 3. cap. 10. §. 10. Nam explicatis opinio-

nibus S. Thomæ negantis, & S. Bonauenturæ affirmantis, *post lapsum in mortale teneri aliquem statim confiteri sub præcepto, habita copia confessoris*; significat postremam esse tutiorem, alteram verò probabiliorem. *Beati Thomæ opinio*, inquit, *communiùs tenetur, quæ tamen minùs tuta videtur.*

Notandum quartò, hîc agi de præcepto, non de consilio; siue, an liceat; non verò, an melius sit, sequi opinionem minùs tutam, & minùs probabilem. Fatentur enim omnes melius esse, per se loquendo, sequi tutiorem partem; vel si ambæ sint æquè tutæ, probabiliorem. Quò spectat illud S. Antonini loco citato, *eligere viam tutiorem consilij est.*

Notandum quintò, duplicis generis opiniones esse. Aliæ enim versantur circa ius solum ac præceptum, quærendo præcisè *vtrum aliquid sit prohibitum, aut præceptum, nec ne*; siue an sit *obligatio aliquid faciendi, aut non faciendi*. Aliæ spectant conditiones rerum, vel facta quædam: *cuiusmodi sunt in Theologia*, inquit Suarez loco citato, num. 8. *An Sacramenta hoc modo facta teneant, nec ne: in Medicina an hoc pharmacum sit vtile, vel perniciosum: in Iure ciuili, an iste sit hæres, vel non*, &c. Non hîc autem de secundo opinionum genere disputatur. Nam, vt ait Suarez num. 10. *quando opiniones versantur circa res ipsas, an sint talis naturæ vel conditionis, sæpe tenetur homo præferre opinionem certam probabili, & probabiliorem minùs probabili; quando scilicet ex iustitia vel charitate tenetur vitare damnum, vel incommodum, quod in re ipsa subest, vel periculum eius.* Quam Suaris opinionem, & in temperanda plurimorum Theologorum de probabilitate sententia moderationem, approbant doctissimi quique Societatis nostræ Theologi; atque inde cùm alia multa, tum præcipuè ista duo colligũt. Primum est, *cùm de Sacramentis quæritur, vtrum hoc vel illo modo administrata, aut suscepta, valida sint, vel gratiam conferant, nec ne; per se loquendo tutiorem opinionem semper in praxi sequendam esse.* Secundum est, *iudicem teneri sententiam ferre iuxta opinionem probabiliorem.* Ita docent Vasquez, Valentia, Sanches, Becanus, aliíque magno numero Societatis nostræ Scriptores, quorum nomina postremo capite appellabo.

His animaduerſis, intelligi facilè poteſt quid ſibi velint eæ ſententiæ, de quibus lis eſt atque contentio. Agunt enim de opinionibus propriè dictis, quæ & verè probabiles ſint, & circa ius ſolum, ac præceptum verſentur, hoc vnum præcisè quærendo, *vtrum aliquid ſit prohibitum, aut præceptum, nec ne*, ſiue an ſit *obligatio aliquid faciendi, aut non faciendi*. Ac prima quidem ſententia docet, ex duabus eiuſmodi opinionibus contrariis, licitum eſſe in praxi minùs tutam ſequi. Secunda idem ſtatuit de minùs probabili. Qua in aſſertione poſtrema ſupponitur opinionem illam minùs probabilem, non eſſe magis tutam. Aliàs enim ne in dubium quidem vocaretur, an licitum ſit eam amplecti: ſiquidem hoc ipſo quò diceretur eſſe tutior, magis ab omni peccati ſpecie nos remoueret; adeóque non modò licitum eſſet, ſed etiam laudabile ad illam, ſic tanquam ad normam, actiones ſuas exigere. Quamobrem ex recentiorum omnium confeſſione poſterior hæc ſententia, priorem includit: nec vllus ex iis docet, licitum eſſe ex duabus opinionibus verè probabilibus amplecti minùs probabilem, qui non ſupponat eamdem eſſe minùs tutam.

De his ſententiis ſic explicatis quæritur, ſíntne Theologorum Societatis Ieſu propriæ. Quod ſine inſigni falſitate, & calumnia dici non poſſe manifeſtè demonſtrabo, cùm plurimorum vtriuſque opinionis defenſorum teſtimonia protulero: ſed antequam ea deſcribam, pauca quædam eruditum Lectorem admonitum velim.

CAPVT II.

Quædam obſeruanda circa Auctores, quorum teſtimonia deinceps recitabuntur.

OBSERVANDVM primò, veteres quidem Theologos complures allegaturum me: in iis tamen appellandis maximè laboraturum, qui abhinc annis centum floruerunt.

Nam cùm hoc vnum diſputem, ſintne Theologorum Societatis Ieſu propriæ iſtæ ſententiæ; eorum præcipuè teſtimonia proferenda mihi ſunt, qui ex quo Scriptorum noſtrorum celebrari nomen cœpit, libris editis illas defenderunt. Neque verò deerit, qui antiquiores vtriuſque opinionis patronos accuratiùs colligat, demonſtrétque magnam veterum Theologorum partem, qui contrarium docere videri poſſent, nihil omninò iſtis ſententiis aduerſari.

Quanquam & iſtud ex iis, quæ iam annotaui, intelligi facilè poteſt. Nam primò, plerique loquuntur non de opinione, ſed de dubio, vt *de B. Thoma, & aliis* S. Antoninus obſeruat loco paulò mox recitando. Secundò, agunt alij de opinione, quæ ſit *contra manifeſtum teſtimonium Scripturæ & determinationem Eccleſiæ;* ac proinde quæ non ſit probabilis, vt ibidem S. Antoninus admonet. Tertiò, ſunt qui de conſilio, non de præcepto loquuntur, vt notat Syluester verbis cap. 5. deſcribendis. Quartò, agunt alij de iudicibus tantùm, & de factis ad aliena iura pertinentibus: vt Dominicus Soto, qui eo ipſo loco, quem Wendrockius citat, nimirum lib. 3. de Iuſtitia & Iure, q. 6. a. 5. ſic mentem ſuam exprimit: *In practicis, quæ aliena iura reſpiciunt, nefas eſt iudici infirmiorem opinionem ſectari.* Eadem mens eſt Panormitani & Nauarri: nam in externo quidem, & contentioſo foro docent *ſequendam eſſe opinionem illam, quæ meliori & ſubtiliori ratione nititur;* ſed in foro conſcientiæ, *& ad effectum non peccandi,* aliter fieri poſſe diſertiſſimè aſſerunt, vt ex producendis eorum teſtimoniis conſtabit. Quintò, loquuntur nonnulli de Sacramentis, & de mediis ad ſalutem neceſſariis. Atque hanc eſſe S. Auguſtini mentem lib. 1. de Bapt. cap. 3. (quem vnum ex Patribus locum contra poſteriorem ſententiam Wendrockius opponit) ex ipſis eius verbis manifeſtè demonſtrant Granado in 1. 2. tract. 12. diſp. 4. ſect. 4. num. 46. Breſſerus libro 3. de conſcientia, cap. 9. & Matthias Hauzeur tom. 2. Epitomes S. Auguſtini ad eum locum. Loquitur enim S. Doctor de homine, quemadmodum ipſe Wendrockius admonet, qui *iam fatetur ſe certum eſſe Baptiſmum in Eccleſia Catholica rectè*

ſuſcipi; ſed dubitat an rectè apud Donatiſtas ſuſcipiatur. de illo autem ſic pronuntiat: *Si dubium haberet non illic rectè accipi, quod in Eccleſia Catholica rectè accipi certum haberet, grauiter peccaret in rebus ad ſalutem animæ pertinentibus, vel eo ſolo quòd certis incerta proponeret.* Quibus ex verbis etiam colligit Vaſquez in 1. 2. diſp. 63. cap. 2. num. 8. & poſt illum Salas ibidem tract. 8. diſp. vnica, ſect. 10. n. 9. *Auguſtinum non loqui quando ſunt diuerſæ opiniones, ſed quando de vna parte dubius eſt qui operatur, de altera autem certus.*

Obſeruandum ſecundò, Theologos omnes, qui ab annis ferè centum de his rebus ſcripſerunt, tanto conſenſu vtriuſque ſententiæ patrocinium ſuſcepiſſe: vt auctores à me deinceps allegandi, quorum plerique accuratiſſimè eorum omnium nomina percenſent, qui controuerſiam iſtam agitarunt, vnum dumtaxat ex recentioribus Theologis non Ieſuitis Antonium Perez Benedictinum appellent, qui ab aliis vtcumque diſſentiat; & admiſſa priori opinione, poſteriorem impugnet. Cui ſe non ita pridem nuperus quidam planéque ignotus Scriptor, ſub ementito Candidi Philalethi nomine, dicitur adiunxiſſe. Ex tanta porrò vtriuſque opinionis defenſorum multitudine, eos duntaxat appellabo, quorum & opera nactus ſum, & adeò perſpicuam ſuper hac re ſententiam eſſe cognoui, vt de illa dubitare nemo poſſit.

Neque verò tales illi ſunt, vt eos faſtidire Montaltius poſſit, & cauſari, præter Suarem, Vaſquem, Valentiam, & alios Ieſuitas aliquot mediocriter eruditos, his opinionibus ignobiles tantùm, & nullius nominis Caſuiſtas adhæſiſſe. Producam enim doctiſſimos Epiſcopos, clariſſima Sorbonæ lumina, præſtantiſſimos S. Thomæ interpretes, ac diſcipulos, præcipua Religioſorum Ordinum decora, celeberrimos ſacræ Theologiæ in nobiliſſimis Academiis Profeſſores: verbo dicam, Theologos appellabo, ex quibus plerique tantæ pietatis ac doctrinæ laude floruerunt (quemadmodum ex ipſorum elogiis obiter delibandis conſtabit) vt illuſtriores nullos Gallia, Hiſpania, Italia, Belgium, Europa tota hiſce annis centum viderit. Tam eximiis Theologis ali-

quos adiungam, qui etsi nobis minùs noti sint, apud suos tamen plurimum auctoritatis habent ac famæ.

Obseruandum tertiò, posteriorem sententiam (quâ & priorem contineri, suprà monuimus) ab omnibus ferè Theologis recentioribus, quos producam, non strictim tantùm, & obiter libatam fuisse; sed ex professo, diligenter & vberrimè pertractatam. Nam plerique & in ipsa disputationis fronte controuersiæ statum inscribunt, & contrariæ opinionis fundamenta omnia proponunt, eáque postquam pluribus argumentis mentem suam comprobarunt, accuratè confutant. Sic planè, vt nihil omninò quod alicuius momenti sit ac ponderis, contra hanc sententiam à Wendrockio, aut alio quolibet proferri possit, quod non sit pridem à numeroso clarissimorum Theologorum agmine luculenter, ac copiosè refutatum.

Præter Auctores illos, qui pluribus & data opera quæstionem istam examinant, aliquos producam, qui ex occasione tantùm, disertè tamen & conceptis verbis eandem opinionem docent. Quosdam etiam adiungam, qui de finitima tantùm quæstione pronuntiant; sed quam vel ipse Montaltius nihil admodum à nostra discrepare fatebitur: videlicet vtrum confessarius debeat absoluere pœnitentem, qui non probabiliorem, sed probabilem dũtaxat opinionem sequitur.

Capvt III.

Sententias illas tuentur Episcopi ex veteribus plurimi, ex recentioribus omnes planè, qui abhinc annos centum controuersiam istam in Theologicis lucubrationibus suis attigisse dicuntur.

SI ex sanctotum Patrum testimoniis pro vtraque sententia argumentari liberet, plurima proferrem præclara & insignia; atque illud in primis S. Leonis Papæ, quod ad deci-

dendam *probabilitatis* quæſtionem, *optimum* eſſe meritò affirmat S. Antoninus in Summa 1. part. tit. 3. cap. 10. §. 10. ſub finem. Sic enim loquitur ſanctiſſimus Papa, epiſtola 92. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, ante caput I. *In iis, quæ vel dubia fuerint, aut obſcura, id nouerimus ſequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum Patrum inuenitur aduerſum.* Quibus ex verbis Petrus Corneio clariſſimus Theologus, & *verè dignus Eccleſiæ Dei Doctor*, à Paulo V. nuncupatus, ita argumentatur in 1. 2. tract. 8. diſp. 3. dub. 6. Quælibet opinio ſimpliciter probabilis, etſi minùs tuta, ac minùs probabilis ſit, *nec præceptis Euangelicis contraria, nec decretis ſanctorum Patrum inuenitur aduerſa*; ergo licitum eſt eam ſequi. Poſſem ex pluribus ſanctorum Patrum teſtimoniis ſimillima argumenta contexere: ſed cùm profeſſos tantùm & apertos ſententiarum illarum defenſores producere ſtatuerim, veniendum eſt ad Theologos, ante quorum ætatem non eſt iſta controuerſia clarè ac perſpicuè diſceptata.

S. Leo.

Albertus Magnus.

Plurimum fauet vtrique opinioni, quod ex Alberto Magno Ratiſponenſi Epiſcopo S. Antoninus ibidem recitat his verbis: *Ex reſponſis, quæ videntur data ab Alberto Magno, habetur quòd Frater ſimplex, vel quilibet homo cum ſalute poteſt ſequi in conſiliis quamcumque opinionem voluerit, dummodò alicuius Doctoris magni opinionem ſequatur.*

Petrus Paludanus.

Non abſimilis eſt ea Petri Paludani Patriarchæ Hieroſolymitani ſententia, quæ à S. Antonino probatur eodem loci, & apud ipſum Paludanum in 4. diſt. 17. q. 2. art. 1. habetur in hæc verba: *Si Confeſſor dubitaret, vtrum illud, de quo alius* (qui confitetur) *non pœniteret, eſſet mortale: & ille ſibi diceret, quòd de conſilio peritorum illud faceret, de quibus ex vita & ſcientia probabile eſt, quòd non conſulerent, niſi benè, poteſt ſe illorum iudicio conformare.*

Accedit ipſe Antoninus Archiepiſcopus Florentinus, qui priorem ſententiam manifeſtè docet eodem loco: *Eligere tutiorem*, inquit, *conſilij eſt, non præcepti: aliàs oporteret multos ingredi religionem, in qua tutiùs viuitur, quàm in ſæculo; non ergo*

de necessitate oportet tutiorem eligere, quando etiam alia via potest eligi tuta. Quæ Sancti Doctoris verba futili & ludicrâ cauillatione eludere Wendrockius nititur, pag. 107. cùm ait: *Quod Sanctus Antoninus inter vias tutas non necessariò sequendam tutiorem asserit, nihil ad rem pertinet: verùm est enim id in tutis, non in probabilibus, id est dubiis: cùm enim dubitatur an liceat, vel non liceat, nullo modo tuta est sententia quæ id affirmat licere, cùm id ipsum sit de quo dubitatur. Tuta, & licita via idem prorsus est, nec tutum esse potest de quo dubitatur, an sit licitum. Valet ergo Antonini ratio in rebus tutis & certissimè licitis, quale coniugium ac religiosa vita; de quibus licèt hæc sit tutior, tam certum tamen est coniugium esse licitum, quàm religiosam vitam. At hoc ad ea transferre, de quibus dubitatur, an licita, id est tuta sint, manifesta est sensus communis, & Antonini sensus deprauatio.*

Ego verò contendo, vel hoc vno exemplo manifestè demonstrari posse, quanta sit in corrumpendis, deprauandísque Sanctorum Patrum testimoniis Wendrockij temeritas & audacia. Constat enim ex reliqua S. Antonini disputatione, de iis maximè sermonem esse, de quibus quæritur: Vtrum sint peccata, nec ne: vel vtrum sint licita, an non. Mox enim istud sibi proponit: *Dicitur Ecclesiastici 3. qui amat periculum in eo peribit: hinc est quod B. Thomas & alij dicunt, quòd ille qui agit id de quo est dubium; vtrum sit mortale, an non, peccat mortaliter; quia periculo se exponit mortalis. Cùm ergo in aliqua materia morali sunt variæ & contrariæ opiniones, ille qui adhæret opinioni latioris viæ, videtur se exponere periculo mortalis; cùm posset illa opinio esse falsa, & contraria vera.* Audis quæstionem esse de contrariis opinionibus, quarum altera affirmat, altera negat, aliquid esse peccatum mortale. Quid verò S. Antoninus super ea pronuntiat? *Sed ad hoc respondetur, quod vtique ille, qui agit scienter id, de quo dubitat esse mortale, permanente dubitatione mortaliter peccat; etiamsi illud in se non esset mortale, sumendo propriè ac strictè dubitationem, videlicet prout rationes sunt æquè ponderantes ad vtramque partem, nec magis declinat quis ad vnam, quàm ad alteram.*

Sed si dubitet leuiter quis, & per modum scrupuli, sicut dubitat seu formidat habens opinionem de aliquo; quia ita inhæret ipsi sententiæ, quòd tamen formidat de opposito: sic agendo contra tale dubium non peccat. Cuius responsionis suæ rationem hanc profert: quòd *talis non operatur in dubio mortalis, sed secundùm opinionem probabilem.* Vox hîc nulla, quæ non ostendat, sermonem esse de eo, qui veretur quidem ne quod agit sit peccatum; putat tamen secundùm opinionem probabilem peccatum non esse.

Panormitanus. Huc etiam spectat quod habet Nicolaus Tudescus Abbas & Archiepiscopus Panormitanus in caput Capellanus de feriis, num. 6. *Notandum*, inquit, *ex hac glossa sic intellecta, quòd non peccat non seruans ius præcepti, vbi sunt variæ opiniones, licèt posteà appareat contrariam opinionem fuisse veram, & aliam, quæ tenebatur, non subtiliter inuestigatam.* Hinc enim sequitur, cùm variæ sunt Doctorum opiniones circa *ius præcepti*, tamdiu hominem posse *sine peccato* non seruare præceptum, eam sententiam amplectendo, quæ negat esse præceptum, quandiu nec ipsa falsa, nec contraria appareat vera: quod perinde est ac si diceret, quandiu est verè probabilis. Quamobrem illa Panormitani verba ad hanc sententiam confirmandam à Syluestro, aliísque nonnullis posteà appellandis adhibentur.

Ex iis verò Episcopis, quos ab annis centum controuersiam istam in Theologicis commentariis suis agitasse constat ex iis, qui diligenter & accuratè vtriusque partis defensores percensent; nullus est omninò, qui vtramque sententiam non amplectatur. Primus est, non ætate quidem, sed dignitate, & eruditionis famâ, Didacus Aluares clarissimus ex Sancti Dominici familia Theologus, & Archiepiscopus Tranensis: copiosè quæstionem hanc pertractat in commentariis ad 1. 2. summo studio sub finem vitæ expolitis, & Trani in ipso Archiepiscopali Palatio editis, anno 1617. sic enim disputationem 80. inscribit: *Vtrum ex duabus opinionibus probabilibus, possit homo sequi opinionem probabilem pro libito suo, relictâ opinione quam iudicat probabi-*

Didacus Aluares.

liorem. Atque vbi priorem Caietani ſententiam expoſuit, hæc numero 4. ſubiungit: *Secunda ſententia eſt præcedenti oppoſita aſſerentium, quòd quilibet poteſt ſequi opinionem, quam iudicat probabilem. Tenet hanc ſententiam Magiſter Medina, & alij doctiſſimi Thomiſtæ; quam probant his argumentis,* &c. Tum num. 9. illi ſubſcribit in hæc verba: *Prima concluſio, quando opiniones verſantur circa res, poteſt ſequi opinio practicè probabilis, relictâ probabiliori. Hanc ſententiam probant argumenta facta pro ſententia Magiſtri Medinæ,* &c. Deinde aduerſariorum obiectionibus fusè, ac luculenter reſpondet.

Eidem ſententiæ obiter quidem, ſed apertè patrocinatur Ioſephus Angles, ex inſigni apud Franciſcanos ſacræ Theologiæ Profeſſore, Boſanus in Sardinia Epiſcopus. Nam in Floribus Theologicarum quæſtionum (quod opus cùm ab aliis eruditiſſimis viris, tùm maximè ab Henrico Sedulio in commentariis ad vitam S. Franciſci plurimum laudatur) ſic habet quæſtione de confeſſione, diffic. 8. *Quando pœnitentis opinio eſt probabilis, etſi ſacerdotis opinio probabilior ſit, ſacerdos illi abſolutionem neque debet denegare, neque poteſt.* Ioſephus Angles.

Bartholomæus Ledeſma (qui vt ait Alphonſus Fernandes in Notitia ſcriptorum Prædicatoriæ familiæ, & Theologiam docuit *maxima auditorum admiratione,* & Guaxaguenſem Epiſcopatum, ad quem poſtea euectus eſt, *ſanctè* adminiſtrauit) ſimilem aſſertionem ponit in tractatu de pœnitentiæ ſacramento, difficult. 14. edition. Salmanticenſis anni 1585. pag. 731. additque: *Hæc concluſio eſt contra Adrianum quæſt. 5. de confeſſ. dub. 7. vbi dicit, quòd quis tenetur ſequi tutiorem opinionem, & contrariam etiam probabilem omittere: ſed nihilominus noſtra concluſio eſt veriſſima.* Bartholomæus Ledeſma.

Quæ omnia illis aſſentitur Thomas Zerola Epiſcopus Minorenſis, cuius libros Clemens VIII. libenter *peruoluebat,* quemadmodum ipſe teſtatur in epiſtola dedicatoria ad Cinthium Cardinalem Aldobrandinum. Nam in Praxi pœnitentiæ cap. 22. q. 3. editionis Venetæ, ann. 1599. fol. 100. pag. 1. ait: *Dico ſecundò, ſi opinio pœnitentis eſt probabilis, & confeſſarij probabilior, quod tunc confeſſarius depoſita ſua opi-* Thomas Zerola.

nione, potest & debet absoluere pœnitentem, & eum relinquere in sua opinione.

Ioannes Malderus. Prolixiorem ea de re disputationem habet Ioannes Malderus, ex celeberrimo Louaniensis Theologiæ Professore, Episcopus Autuerpiensis, cuius *præcellentem doctrinam*, summásque virtutes magnificè prædicat Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica. Ex iis autem quæ super hac quæstione plurima differit in 1. 2. q. 19. disput. 86. assertionem hanc colligit: *Licet aliquando sequi opinionem minùs probabilem, relicta probabiliori, etiam si probabilior fuerit tutior.* Et pluribus interpositis: *Confessarius tenetur absoluere pœnitentem habentem opinionem probabilem, secundùm quam ab eo opere proponit non abstinere, quod secundùm probabiliorem tenet esse illicitum. Sequitur & istud ex dictis. Cùm enim non habeat pœnitens propositum peccandi, immeritò ei negaretur absolutio: & ita tenent communiter Doctores.*

Martinus Bonacin. Non minùs accuratè quæstionem hanc examinat Martinus Bonacina, de quo Leo Allatius in Apibus Vrbanis hæc habet: *Episcopus cùm se Româ in Germaniam conferret, piè obiit: vir laude dignus, qui cum bonarum litterarum studiis pietatem coniunxerat.* Tom. 2. disput. 2. q. 4. puncto 9. disputat, *vtrum peccet, qui sequitur opinionem probabilem, relicta tutiore, vel probabiliore.* Sic autem mentem super ea re suam exponit: *Possumus absque peccato sequi opinionem probabilem, relicta probabiliore, & tutiore.* Quod vbi ratione & auctoritate probauit, contraria argumenta diluit.

Augustinus Barbosa. Augustinus Barbosa Vgentius Episcopus (de quo Leo Allatius in Apibus Vrbanis: *Barbosæ omnes ferè recentiores meminerunt, doctissimum illum & in canonicis quæstionibus decidendis, ac rebus Ecclesiasticis versatissimum dicunt*, &c.) approbat eandem sententiam, & pro ea auctores multos citat tom. 1. collectan. in lib. 2. decret. pag. 408. *Vnde*, inquit, *opinionem probabilem in foro conscientiæ sequi posse, relicta probabiliori, tenent Armilla*, &c.

Ioannes Caramuel. Tandem Ioannes Caramuel Episcopus Misiæ, in Theologia Morali fundamentali Alexandro VII. nuncupata,

num. 302. ait : *Illa sententia hodie est omnium, posse hominem tuta conscientia sequi opinionem minus probabilem.* Item : *Tenet communis sententia esse licitum relicta opinione probabiliore, & magis tuta sequi minùs probabilem & minùs tutam.*

Potuissem his Episcopis doctissimos Cardinales duos adiungere, Franciscum Toletum, & Ioannem de Lugo, qui vtrique opinioni manifestè suffragantur; alter quidem lib. 3. Instit. Sacerdot. cap. 2. alter verò disput. 23. de pœnit. sect. 2. §. 2. Sed cùm ambo in Societ. Iesu perdiu vixerint, timui ne Aduersarius eos Iesuitarum potiùs, quàm Cardinalium nomine censendos esse contenderet. Franciscus Toletus. Ioannes de Lugo.

CAPVT IV.

Priorem sententiam veteres Theologi Parisienses solemni decreto approbant : vtramque omnes omnino Doctores Sorbonici, qui hoc sæculo de Theologicis rebus commentarios ediderunt, ex professo examinant, atque defendunt.

NIHIL ad priorem sententiam confirmandam illustrius proferri potest, solemni illo Facultatis Theologicæ Parisiensis decreto, quod extat apud Dionysium Carthusianum in 4. Sent. dist. 25. q. 3. sic incipit : *Quia nuper mota est controuersia inter aliquos Doctores super decisione huius quæstionis, Vtrum in aliquo Monasterio fæminarum, liceat recipere aliquam fæminam vltra numerum personarum, quæ de bonis Monasterij commodè sine penuriâ possunt sustentari, & de persona recipienda oblatis gratis spiritualibus exigere temporalia, instantiúsque à nobis Magistris in Facultate Theologiæ Parisiis congregatis quæsitum est, vt in ea re consilium dare, & super eiusdem quæstionis determinatione quid sentimus, dicere vellemus.* Ad quam quæstionem ita respondent : *In primis dicimus quòd* Decretum Theologiæ Parisiensis.

attento tenore Constitutionis Apostolicæ felicis recordationis Papæ Bonifacij VIII. non licet recipere aliquam fœminam in aliquo Monasterio non mendicantium, vltra numerum personarum quæ de bonis Monasterij sine penuria sustentari possunt. Et illud dicimus non licere, vbi non habetur de hoc consuetudo communis & diuturna, quam Papa scire & tolerare verisimiliter creditur, & per quam posit præfatæ constitutioni esse derogatum. Tum quibusdam interpositis istud subiungunt: *Dicimus vlterius, quòd vbi Monasterium ita tenue, quòd fœmina, quæ recipi petit, non posset de bonis ipsius Monasterij sustentari sine penuria, oblatis gratis spiritualibus, & receptione personæ liberè facta ad spiritualia; si persona illa sic recepta habeat bona temporalia, de quibus iuxta consuetudinem regionis potest disponere, & ea Monasterio conferre, tunc potest ab ea aliquid peti solùm pro necessitate sui victus, sine fraude, vt habeat Monasterium vnde sibi prouidere posit: & hoc non intelligendo de actione coactiuâ, ita quòd eiiciatur si non dederit; sed quòd in omnibus seruetur debitus modus & recta intentio: & quod hoc habeat locum vbi est consuetudo communis.* Addunt nihilominùs: *Tutius tamen est, quòd nihil petatur vel exigatur, nec in huiusmodi Monasteriis vltra numerum earum, quæ sine penuria sustentari possunt, aliqua fœmina recipiatur, & si aliqua petit recipi, dicatur ei, quòd Monasterium non potest eam recipere, quia non habet vnde ipsam valeat sustentare.* Audis Theologicam Facultatem ita dirimere motam controuersiam inter aliquos Doctores, quorum videlicet alij affirmabant, negabant alij istud licere: vt dicat primò, licere, ac sine peccato fieri posse; secundò, tutiùs esse si non fiat. Potuit ne distinctiùs statuere, ex duabus opinionibus probabilibus, quarum altera affirmat, altera negat aliquid esse peccatum, licere minùs tutam amplecti.

Posteriorem sententiam, quæ & istam complectitur, non obiter & strictim, sed explicatam pluribus & diligenter examinatam defendunt Doctores Sorbonici planè omnes, qui hac ætate de Theologicis rebus scripserunt. Philippus Gamachæus clarissimum Sorbonæ lumen, in 1. 2. quæstione 19. cap. 2. pag. 153. ita loquitur: *Prima assertio est:*

Philippus Gamachæus.

Non tenemur in foro conscientiæ sequi probabiliorem partem ; sed satis est si absolutè sequamur probabilem, quæ peritis & doctis placeat, donec Ecclesia contrarium statuerit, aut prima illa opinio è Scholis Theologorum omninò explosa fuerit. Quam in rem citat Nauarrum & Medinam. Tum alteram conclusionem ponit in hæc verba : *Secunda propositio : Sacerdos siue proprius, siue delegatus, potest contra suam ipsius opinionem absoluere pœnitentes, quos videt esse in opposita sententia, licèt minùs certa ac tuta, dummodo ea sit probabilis, habeátque aliquos authores Catholicos ac peritos.* Pro quâ conclusione allegat Nauarrum & Dominicum Soto.

Andreas Duuallius vir singulari pietate & doctrina, tractatu de humanis actibus, quæst. 4. art. 12. pag. 115. hæc habet : *Secunda conclusio : Non tenemur in foro conscientiæ sequi probabiliorem partem ; sed satis est si absolutè sequamur probabilem, quæ peritis & doctis placeat, licèt quibusdam similiter doctis displiceat. Quod tamen sub hac restrictione intelligendum est, donec scilicet Ecclesia contrarium non statuerit, aut prima illa opinio è Scholis explosa non fuerit.* Quam assertionem suam & authoritate, & ratione probat, tum præcipuæ aduersariorum obiectioni respondet. Andreas Duuallius.

Nicolaus Ysambertus, qui summa ingenij & doctrinæ laude in Sorbona floruit, hanc ipsam quæstionem vberiùs & accuratiùs tractat in 1. 2. dist. 9. a. 4. pag. 135. *Sit ista propositio,* inquit, *quando circa honestatem vel obligationem operis alicuius, sunt vtrinque opiniones probabiles, quarum tamen altera est probabilior, potest voluntas in operando sequi probabilem, relicta probabiliori.* Postquam autem hanc assertionem probauit auctoritate *quamplurimorum*, inquit, *S. Thomæ interpretum*, quærit art. 5. circa medium : *An hæc propositio tam habeat locum in homine illiterato ac rudi, qui nescit rationes discutere, quàm in homine litterato, qui id nouit : id est, an tam rudis & illiteratus homo possit operari ex sententia minùs probabili, relicta probabiliori, quàm homo litteratus.* Tum quæstionem ita soluit : *Respondetur affirmatiuè, & ratio est, quod non liceat alicui operari ex sententia probabili, relicta probabiliori, quia est doctus,* Nicolaus Ysambert.

& nouit vtriusque partis rationes penetrare, & conferre ad inuicem: Sed quia ad bene operandum moraliter satis est habere moralem certitudinem de honestate actus, & quod nullum extet præceptum sequendi opinionem probabiliorem, relictâ eâ, quæ solùm probabilis est, vt fusiùs suprà docuimus.

Ludouicus Bail. Doctoribus Sorbonicis adiungi debet Ludouicus Bail Parisiensis, & ipse Academiæ Doctor Theologus, qui etsi quæstionem hanc ex professo non tractet, manifestè tamen sententiam istam amplectitur libro de Triplici Examine part. 1. q. 13. pag. 207. tertiæ editionis. *Quamuis*, inquit, *multi vniuersaliter doceant securitatem sententiæ minùs probabilis præ probabiliori, limitanda tamen videtur hæc doctrina in materia præceptorum, & extra materiam sacramentorum.* Et quæ. 12. pag. 192. ait: *Ex communiori sententia pœnitens non potest cogi à Confessario ad amplectendam suam opinionem probabilem, immò & probabiliorem, si ea quam sequitur sit verè probabilis.*

CAPVT V.

Vtramque sententiam veteres Thomistæ quamplurimi, recentiores verò ferè omnes incredibili consensu propugnant.

QVI Didacum Aluarem affirmantem audiuerit, posteriorem sententiam à *doctissimis Thomistis* doceri, Petrum verò Ledesmam asserentem, teneri eandem *à multis* S.Thomas. *Doctoribus, ac præcipuè à discipulis S. Thomæ*, non poterit non suspicari nauiter sibi Wendrockium imponere, cùm ait pag. 76. 77. S. Thomam huic opinioni manifestè aduersari. Certè quod opponit ex quodlib. 8. art. 13. pridem à S. Antonino 1. part. tit. 3. c. 10. §. 10. ex S. Doctoris mente ita explicatum est, vt huic sententiæ faueat potiùs, quàm repugnet. Nàm primò hæc S. Thomæ verba: *Quando sunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet alteram esse veram, & alteram*

teram falſam : aut ergo ille qui facit contra opinionem Magiſtrorum, vt pote habendo pluros præbendas, facit contra veram opinionem; & ſic cùm facit contra legem Dei, non excuſatur à peccato, quamuis non faciat contra conſcientiam : Sic interpretatur S. Antoninus : *Hæc verba D. Thomæ non poſſunt intelligi, niſi de his vbi manifeſtè patet ex Scriptura, vel Eccleſiæ determinatione, quòd ſit contra legem Dei; & non de illis intelligit, vbi non apparet : aliàs ſibi contradiceret in eodem libro, quod non eſſet credendum.* Secundò, quod S. Thomas ſubiungit in hæc verba : *Si in quandam dubitationem inducitur, & ſic manente tali dubitatione plures præbendas habet, periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccat :* ſic à S. Antonino exponitur: *Quod Beatus Thomas & alij dicunt, quod ille qui agit id, de quo eſt dubium, vtrum ſit mortale an non, peccat mortaliter, quia periculo ſe exponit mortalis,* verum tantùm eſt, *ſumendo propriè & ſtrictè dubitationem, videlicet prout rationes ſunt æquè ponderantes ad vtramque partem, nec magis declinat quis ad vnam quàm ad aliam.* Tertiò, S. Antoninus addit, non ita ſe rem habere, cùm non eſt dubium propriè dictum, ſed opinio probabilis. Vnde colligitur poſtrema Sancti Thomæ verba huic ſententiæ ſuffragari. *Aut ex contrariis opinionibus,* inquit, *in nullam dubitationem adducitur, & ſic non committit ſe diſcrimini, nec peccat.* Quia videlicet, vt animaduertit S. Antoninus, *talis non operatur in dubio mortalis, ſed ſecundùm opinionem probabilem.*

Nihilo magis huic opinioni aduerſatur alterum S. Thomæ teſtimonium, quod ex quodlib. 3. art. 10. Wendrockius obiicit. *In his,* inquit S. Doctor, *quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excuſatur, ſi ſequatur erroneam opinionem alicuius Magiſtri : in talibus enim ignorantia non excuſat; alioquin immunes à peccato fuiſſent, qui ſecuti ſunt opinionem Arrij & Neſtorij.* Et quibuſdam interpoſitis : *Qui ergo aſſentit opinioni alicuius Magiſtri, contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, ſiue contra id quod publicè tenetur ſecundùm Eccleſiæ auctoritatem, non poteſt ab erroris vitio excuſari.* Nihil iſtud ſententiæ, de qua agimus, repugnare inde liquidò conſtat, quod, vt iam

inde ab initio animaduertimus, & S. Antoninus ibidem admonet, non est probabilis opinio, quæ est *contra manifestum testimonium Scripturæ, vel determinationem Ecclesiæ.* At illud præterea huic sententiæ suffragari, præclarè ostendit Stephanus Spinola disp. 3. sect. 4. cùm ex allatis S. Thomæ verbis ita argumentatur: *Ergo in iis quæ ad fidem, & bonos mores spectant, excusatur quis sequendo opinionem sui Doctoris, si non sit erronea, & contra manifestum Scripturæ testimonium, quod est idem ac quando est probabilis; quia exceptio firmat regulam in non exceptis.*

Petrus Paludanus. S. Antoninus. Didacus Aluares. Bartholomæus Ledesma. Syluester Prieras.

Sic explicatam S. Thomæ sententiam defendunt nobilissimi eius discipuli. Nam, vt omittam Petrum Paludanum, S. Antoninum, Didacum Aluarem, & Bartholomæum Ledesmam, quos superiùs inter Episcopos appellaui, disertè primam opinionem docet Syluester Prieras in Summa, verbo *opinio*, num. 1. Postquam enim recitauit postremum S. Thomæ testimonium, continuò ista subiungit Panormitani verba: *Sequens opinionem alicuius Doctoris non subtiliter inuestigatam, quæ postmodum apparet falsa, excusatur à peccato quandiu non apparuerit falsa.* Tum vtramque sententiam ita conciliat: *S. Thomas dicit quod tales non excusantur in iis, quæ sunt manifestè & clarè determinata alicubi.* Et paulò post: *Panormitanus verò loquitur in obscuris.* Deinde contraria argumenta sic soluit: *Nec obstat, quòd in dubiis tutior pars est eligenda; quia non est in dubio, quæ probabilibus rationibus flectitur ad vnam partem. Nec quòd incertum dimittendum est, & certum tenendum; quia tenet iste certum sibi moraliter, cùm in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus.* Quæ paulò distinctiùs explicat verbo *scrupulus*, cùm ait: *Obiicit primò, quia in dubiis via tutior est eligenda. Sed dico secundùm Doctores hoc esse consilium, non præceptum.* Et paulò post: *Secundò obiicit, quia amans periculum, scilicet incedendo per viam laxiorem incidit in illud. Sed dico quod hoc intelligitur de eo qui existens in dubio, ita quod non pendet ad vnam partem magis quàm ad aliam, operatur: secùs de eo, qui probabiliter credit secundùm iudicium rationis sic esse faciendum.* Quamobrem verbo *confessio* 2. num. 3. ait: *Qui opi-*

natur probabili ratione de aliquo quod non ſit mortale, non tenetur illud confiteri.

Idem docet Angelus de Clauaſio in Summa, verbo *opinio*. Nam poſt allatam, explicatámque Panormitani ſententiam, ſubdit: *Nec obſtat prædictis illud cap. Iuuenis de ſponſ. vbi dicitur, quod in dubiis tutior pars eſt eligenda: & Eccleſ. 3. qui amat periculum peribit in eo; ergo videtur ſe exponere periculo, qui in diuerſitate opinionum non eligit tutiorem. Quia hoc verum eſſet, quando propriè dubium eſt: ſed quando eſt opinio, ſecùs eſt, quia nec tunc ſumus in dubio, nec conſequenter ſe quis exponit periculo: quod bene notandum eſt.* Angelus de Clauaſio.

Ioannes Viguerius, qui à Poſſeuino *Theologus eximius*, ab Antonio Senenſi *eruditionis præclaræ* fuiſſe dicitur, cap. 15. §. v. 2. ait: *In dubiis ſequens opinionem probabilem alicuius Magiſtri, cùm Magiſter eſt Doctor & approbatus, vt D. Thomas, qui abſque ratione & auctoritate non conſueuit loqui, eſt excuſatus à peccato. Quod eſt valdè notandum ad ſedandos ſcrupulos timoratarum conſcientiarum.* Ioannes Viguerius.

Veteres Thomiſtæ, quorum teſtimonia hactenus recitaui, priorem ſententiam apertiſſimè omnes defendunt; poſteriori non mediocriter plerique fauent: at recentiores, quibus modò dandus eſt locus, tam admirabili conſenſu vtriuſque opinionis patrocinium ſuſceperunt, vt ex iis qui poſt Bartholomæum Medinam, id eſt, ab annis ferè centum, de hac controuerſia ſcripſerunt, nullum planè viderim, vel ab auctoribus hoc tractatu toto citatis appellatum legerim, qui vel in ſpeciem contrarium docuerit. Ordior à Bartholomæo Medina, quem Antonius Senenſis in Biblioth. appellat *Theologum eximium & conſummatiſſimum*, teſtatúrque *morum probitate, & religionis præſtantia non minori, quàm doctrina, præditum fuiſſe*. In Commentariis ad 1. 2. multò ante in lucem editis, quàm vllus Theologus Societatis Ieſu controuerſiam iſtam attigiſſet, q. 19. a. 6. concl. 3. ita quæſtionis ſtatum proponit: *Ex hoc naſcitur magna quæſtio, vtrum teneamur ſequi opinionem probabiliorem, relicta probabili; an ſatis ſit ſequi opinionem probabilem.* Poſtquam autem contrariam Caietani Bartholomæus Medina.

opinionem cum præcipuis eius fundamentis protulit, sic ipse pronuntiat: *Mihi videtur quòd si est opinio probabilis, licitum est eam sequi, licèt opposita probabilior sit.* Quam in rem argumenta quatuor, & triplicem confirmationem adhibet: tum contrariæ sententiæ firmamenta sigillatim & accuratè dissoluit.

Ludouicus Lopes.

Ludouicus Lopes, cuius eximiam pietatem, & singularem eruditionem laudat Posseuinus in Apparatu, Medinæ sententiam amplectitur, parte 1. Instructorij conscientiæ, cap. 20. conclus. 2. editionis Lugdunensis, anni 1587. pag. 510. *Hæc conclusio elicitur ex Medina, & liquet ex eius ratione aut opinione, quam ibi tuetur, scilicet quòd Confessor pænitenti probabilem opinionem Doctorum sectanti negare absolutionem non potest, licèt Confessor ipse contrariam opinionem probabiliorem esse censeat; quia cùm pænitens eo quòd probabilem opinionem sit amplexus non peccarit, nulla subest ratio negandi ei absolutionem.*

Franciscus à Victoria.

Quæstionem illam de Confessario similiter soluunt nobiles Thomistæ, Francisci à Victoria discipuli, qui, vt admonet Bellarminus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, sub eius nomine Summam de Sacramentis ediderunt, quam ex illius scriptis collegerant. *Fuit autem Victoria*, vt ait Antonius Senensis in Bibliotheca, *vir numquam satis laudatus, & qui in Theologia talis ac tantus extitit, vt illius præclarissimum lumen in Hispania etiam à viris clarissimis meruerit appellari.* Sic loquens inducitur in illa Summa de confessione, num. 177. editionis Antuerpiensis, anni 1616. pag. 102. *Respondeo quòd siue Confessor sit eius proprius Sacerdos, siue non, tenetur pænitentem absoluere in tali casu. Probatur apertè, talis pænitens est in gratia, & Confessor habet probabilitatem quòd sit in gratia; quia scit esse probabilem eius opinionem; ergo non debet ei negare absolutionem.*

Thomas Mercado. Y aun al que oye de penitencia

Clariùs atque distinctiùs pro hac sententia loquitur Thomas Mercado *vir eruditissimus, præcipuè in scholastica ac morali Theologia*, vt aiunt Alphonsus Fernandes in Notitia Scriptorum Prædicatoriæ Familiæ, & Augustinus d'Auila lib. 2.

Hist. cap. 92. Nam in libro *erudito* de Contractibus, Hispanicè scripto, editionis secundæ Hispalensis, anni 1587. quæ priori est auctior, lib. 2. cap. 5. pag. 29. hæc habet: *Præterea, ei qui confitentem audit mercatorem, possim etiam amicè bonum consilium dare, quod magnam ipsi libertatem & auctoritatem etiam sæpe afferet. Est autem illud: vt si opinionem vnam sequatur, eámque defendat, non ideo pœnitentem ex ea dirigat, si ex ea dirigi & eam sequi nolit: modò ea quam ille sequitur sit probabilis, & suis rationibus fundamentisque nixa sit. satis est si suadeat illi Confessarius, id quod sibi magis certum videtur, magisque placet. Verùm si pœnitenti non placeat, & id quod facit, fieri possit, sítque id à multis probatis auctoribus approbatum: magnæ dementiæ atque arrogantiæ foret pœnitentem, nisi ab eo desistat, ideo non absoluere, quia hoc ipse Confessarius improbat. Cùm vno in contractu pro vna & altera parte bonæ opiniones sunt inter doctos, liber est vnusquisque ad sequendam eam quam eliget. Idem prorsus dico, quando extra confeßionem, negotium Theologo proponitur. Si enim pro vtraque parte sunt opiniones, & facere ac sequi vtrumque sine periculo fas est: etiam si elegerit ipse vnam ex iis magis probabilem, non potest ad eam adstringere eum qui ipsum interrogat, sed tantùm sententiam suam simpliciter exponere, admonendo ipsum quod contrarium faciendo non peccatur; quia multi sunt Doctores, qui licitum id credunt.*

al mercader le podria yo tambien de gracia dar vn buen auiso, que le dara muchas vezes gran libertad, y aun autoridad. Y es que dado tenga vna opinion y la defienda, non regle por ella al penitente, si no quiere ser reglado ni seguilla: si la que sigue es probable, y tiene sus razones y fundamentos. Basta aconsejarle lo que tiene por mas cierto, o mas le agrada. Pero si al penitente le desagrada, y lo que haze se puede hazer, y lo aprueuan muchos authores aprobados: gran tochedad y arrogancia seria porque el lo reprueue, no absoluelle si no desiste dello. Auiendo en vn contracto por vna parte y por otra opiniones buenas entre doctos: cada vno es libre para seguir la que escogiere. Lo mismo en substancia entiendo, quando fuera de confession se propone al Theologo vn negocio. Que si por entrambas partes ay opiniones, y lo vno y lo otro se puede hazer y seguir sin peligro, dado que el aya escogido vna dellas por mas probable, no deue atar con ella al que pregunta, si non dezir de plano su parecer, auisandole que haziendo lo contrario, no es peccado, porque ay muchos Doctores que lo tienen por licito.

Ioannes Paulus Nazarius.

Amplectitur eandem sententiam Ioannes Paulus Nazarius, qui à Michaële Plodio, & Alphonso Fernande *Theologus egregius*, ab aliis verò Dominicanis, qui Commentarios eius in primam Partem recensuerunt, *præstantißimus vir, doctrinæque Thomisticæ propugnator acerrimus* appellatur. Sic habet in Opusculis Theologicis, opusc. 2. de statu & obligat.

Religiof. de voto obedientiæ, dubit. 4. concl. 2. *Qui dubitat, nullum habet assensum, quo dirigi posit in agendo: qui autem opinatur, rationes habet pro vtraque parte, ex quibus elicit assensum prebabilem, à quo dirigi potest in operando: & ideo potest absque peccato in quam voluerit partem, siue illa sit magis probabilis, siue minùs, declinare.*

Dominicus Bannes.

Dominicus Bannes *Ordinis Prædicatorum Doctor & Theologus illustris* (vt ait Aubertus Miræus in Biblioth.) ita loquitur in 1. 2. q. 10. a. 1. dub. 3. concl. 4. edit. Duacensis, ann. 1615. pag. 252. col. 2. *Dicimus opiniones esse in duplici differentia. Quædam enim versantur circa actionem aliquam exercendam, vt an aliquis contractus sit licitus, vel illicitus. Quædam verò versantur circa res, an scilicet aliquid ita sit, vel non sit; an hæc domus sit propria, vel aliena. Dicimus ergo quod de opinionibus prioris generis verum est, posse hominem sequi probabilem opinionem, relicta probabiliori. Cæterùm de opinionibus secundi generis non est vniuersaliter verum quòd posit homo sequi opinionem minùs probabilem, maximè quando potest sequi aliquod periculum contra honorem Dei, aut vtilitatem proximi.*

Didacus Nugnus Cabezudo.

Banni consentit Didacus Nugnus Cabezudo, vt ætate sic & doctrina illi suppar. Quærit enim in Addition. ad 3. Part. quæst. 8. art. 5. dub. 3. editionis Venetæ, ann. 1612. pag. 279. *Vtrum liceat ministrare sacramentum pænitentiæ cum iurisdictione tantùm probabili;* cùmque in negatiuam partem inclinet, sic contrà opponit: *Tota difficultas est de opinione probabili; quia in moralibus licitum est sequi opinionem probabilem, vt communiter dicitur.* Tum ita respondet: *Ab illa regula generali posita in argumento, est quædam famosa exceptio, quòd scilicet in his quæ pertinent ad necessitatem & existentiam Sacramentorum, non licet sequi opinionem probabilem, quando est posibile sequi sententiam certam.*

Gregorius Martinez.

Gregorius Martinez *ingenij acumine & perspicuitate cum maximis comparandus*, vt monet Alphonsus Fernandes in Notitia Scriptorum Prædicatoriæ Familiæ, de hac quæstione diligenter & accuratè disputat, tom. 1. in 1. 2. ad q. 19. art. 6. Sic enim habet pag. 1066. col. 2. editionis Toletanæ, anni

1622. *Prima conclusio: Non solùm est licitum ex duabus opinionibus æqualiter probabilibus probabilitate practica eligere quam quis maluerit; sed etiam est licitum sequi minùs probabilem, relicta probabiliori.* Et paulò post: *Secunda pars conclusionis est contra Caietanum & Syluestrum. Est tamen communis, quam tenet Medina hîc, & optimis rationibus probat: & modò probatur primò,*&c. Tum sex argumenta ad eam confirmandam congerit.

Astipulatur eidem sententiæ Petrus Ledesma *eruditissimus Magister*, & publica annorum quadraginta Theologiæ professione nobilis, vt testatur Alphonsus Fernandes in Notitia Scriptorum Prædicatoriæ Familiæ: sic enim habet in Summa Hispanicè edita, Salmanticæ 1608. parte 2. tractat. 8. capite vigesimo secundo, ante duodecimam conclusionem. *Huic difficultati respondetur, esse probabilius, cùm diuini perinde naturalísque sit iuris, licere iudici sequi opinionem probabilem, relicta probabiliore. Hanc sententiam tenet Magister Medina, & Orellana, & multi alij Doctores, ac præcipuè discipuli Sancti Thomæ, in 2. 2. exponendo articulum 4. huius quæstionis 67.* Adeò persuasum habuit hic auctor, licitum esse probabilem opinionem sequi, relicta probabiliore, vt ad ipsos quoque iudices, contrà quàm appellati superiùs Societatis Iesu Theologi faciunt, illud extenderit.

Petrus Ledesma.

A esta difficultad se responde, ser mas probable, estando en derecho diuino y natural, ser licito, que el iuez siga la opinion probable, dexando la mas probable. Esta sentencia tiene el Maestro Medina, y Orellana, y otros muchos Doctores, particularmente los discipulos de santo Thomas, en la 2. 2. declarando el articulo quarto de aquella question 67.

Vincentius Candidus sacri Palatij Magister, tomo 1. Disquisitionum moral. disq. 3. de absolutione, art. 20. ita pronuntiat: *Dico primò, Confessarius quicumque absoluere potest pœnitentem sequentem opinionem probabilem, relicta sua opinione probabiliori.* Tum num. 3. proponit hoc dubium: *Vtrum liceat in qualibet materia consulere opinionem probabilem, relicta probabiliore.* ad quod ita respondet: *Quicumque alius consultus extra confessionem, licitè potest probabilem opinionem in omni materiâ amplecti, ac etiam aliis consulere, relicta probabiliori.* Quod breuiter & ratione, & auctoritate probat.

Vincentius Candidus.

Fusissimè omnium de hac quæstione egit Ioannes Ildephonsus Baptista Cæsar-Augustanus, in iis ad 1. 2. Com-

Ioannes Ildephonsus.

mentariis, quos ex *formali præcepto* generalissimi Dominicanorum Capituli anno 1644. Romæ celebrati typis edidit. Nam disp. 208. dub. 6. fragm. 1. postquam contrariæ sententiæ auctores & argumenta protulit, num. 549. ita loquitur: *Secunda sententia præcedenti omninò opposita est, neminem teneri ad sequendam in praxi opinionem probabiliorem, seu conscientiam ex illa formatam; sed sufficere ad securitatem conscientiæ, & ad hoc quod impunè, & absque peccato operemur, sequi opinionem & conscientiam probabilem, relictâ longè probabiliori. Sententiam hanc plures maximè ex iunioribus tenent*, &c. Pro qua auctores triginta quatuor, & argumenta septem producit. Tum eam amplectitur fragm. 4. conclus. 5. *Quando*, inquit, *opiniones probabiles versantur circa actiones exercendas, seu quod idem est, circa ius, potest homo sequi quamcumque opinionem probabilem practicè*, &c.

Paulus de Blanchis. Stat etiam pro illa opinione Paulus de Blanchis, in libro Venetiis edito ann. 1630. cui titulus est: *Disceptationes de difficilioribus materiis casuum.* Sic enim loquitur pag. 182. *Si opinio pœnitentis est probabilis apud doctos & prudentes in tali materia, tunc Sacerdos siue ordinarius, siue delegatus, debet eum absoluere, licèt probabilior sit opposita sententia.*

Ioannes Hacquetus. Postremus, quod sciam, ex Dominicanis, qui Theologicos in D. Thomam Commentarios edidit, fuit Ioannes Baptista Hacquetus, cuius *Controuersiorum Theologicum* in 1. 2. prodiit Romæ ann. 1654. typis Iacobi Phæi, Christianissimo Francorum Regi Ludouico Adeodato nuncupatum, & R. P. Ioannis Baptistæ de Marinis totius Ordinis Generalis Ministri facultate munitum. Quæstionem hanc exquisitè disceptat tractatu de conscientia, controuersia 14. cuius hæc inscriptio: *Vtrum liceat sequi opinionem minùs probabilem, etiam relicta probabiliori & magis tuta.* Sic autem controuersiam decidit: *Dico licitum esse sequi in praxi opinionem minùs probabilem & minùs tutam, siue propriam, siue alienam, dummodo sit simpliciter probabilis.* Et paulò post: *Eam sententiam docent Medina, Bannes, Valentia, Salas, Arragon, & communius Doctores.* Tum accuratè eã probat, & contrariis argumentis respondet.

CAPVT

CAPVT VI.

Pari consensu doctissimi ex aliis Religiosis Ordinibus Theologi easdem opiniones tuentur.

VIx vllus pro secunda sententia Societ. Iesu Theologus scripserat, cùm clarissimi duo ex S. Augustini Familia Doctores eam, vt *probabiliorem*, & apud Theologos, *maximè ex discipulis Sancti Thomæ, communem* acriter propugnarunt. Michaël Salonius, *vir doctrina & vitæ sanctitate celebris*, vt ait Aubertus Miræus in Bibliotheca, anno 1592. Venetiis edidit *insigne volumen, de Iustitiâ & Iure*, quod Antonius Posseuinus asserit *à Theologis, qui sapiunt, magnopere nec immeritò commendari.* Quo in opere de industria quæstionem hanc agitat controuers. 2. conclus. 4. ad art. 4. quæst. 63. S. Thomæ, docétque, *quando sunt duæ opiniones probabiles ex parte iuris, altera tamen probabilior, posse quemuis fidelem in suis priuatis actionibus, dimissa probabiliori eligere probabilem.* Quod pluribus argumentis ostendit: ac tandem sub finem admonet, *multos ac grauissimos Doctores ita sentire, ac maximè ex discipulis D. Thomæ.* Vnde sic argumentatur ad hominem ex aduersariorum sententiâ: *Eligenda est opinio, vt volunt, probabilior: sed quòd liceat amplecti probabilem* (dimissa probabiliori) *est opinio probabilior, cùm habeat plures ac grauissimos Auctores, & firmiora fundamenta quàm opposita, vt ex progressu huius disputationis constat*, ergo &c.

Augustiniani. Michaël Salonius.

Eodem ferè tempore Petrus Arragonius, alterum Augustiniani in Hispania Ordinis sidus, edidit Commentaria in 2. 2. *præclara & eruditissima*, vt vocat Elssius in Bibliotheca Augustiniana. Quærit autem dub. penult. ad art 4. quæst. 63. *An sit licitum sequi opinionem probabilem, non obstante quòd contraria sit probabilior.* Atque vbi Caietani sententiam proposuit, cum omnibus eius fundamentis, subdit: *His tamen*

Petrus Arragonius.

non obstantibus dico, quòd contraria sententia est longè probabilior. Qua in assertione comprobanda, & contrariis argumentis dissoluendis, multus est atque copiosus.

Ludouicus de Beia.

Tam præclaris Ordinis sui Doctoribus consentit Ludouicus de Beia in variis responsionibus casuum conscientiæ, qui coram Illustrissimo ac Reuerendissimo Cardinali Pallæotto Archiepiscopo Bononiensi, in Congregatione Clericorum propositi & decisi fuerunt, parte 2. casu 6. editionis Olissipon. ann. 1610. fol. 164. col. 2. *Si altera* (pars) *etiam est probabilis, & propterea secura & tuta, ac per consequens nullum habens periculum, illam sequi; relictâ probabiliori, absque peccato possumus: nec semper tenemur tutiorem partem eligere; sed sufficit eligere tutam.*

Basilius Pontius.

Obiter quidem, sed perspicuè illud ipsum asserit Basilius Pontius, quem miris elogiis exornat Elssius in Encomiastico Augustiniano, & de quo Aubertus Miræus sic loquitur: *Fuit Academiæ Salamanticensis haud exiguum suo æuo decus, in qua primam in Theologia Cathedram moderatus est, summa cum omnium laude, ac pœne stupore.* Lib. 4. de Matrim. cap. 25. num. 9. *Cùm sunt variæ opiniones*, inquit, *de obseruantia alicuius præcepti, non fit irreuerentia legislatori, neque transgressio censetur, quòd operetur aliquis secundùm opinionem probabilem minùs tutam.*

Carmelitæ.

Petrus Cornejo.

Conspirat in eandem sententiam Petrus Cornejo *præstantissimus*, ex Carmelitarum Ordine, Salmanticensis Academiæ Doctor, de cuius *stupendò ingenio & multiplici doctrina*, tum alia multa commemorat Ioannes Sanctius d'Auila Episcopus Placentinus, in eius vita tom. 2. præfixa, tum id præcipuè quòd Paulus V. Summus Pontifex *verè dignum Ecclesiæ Dei Doctorem appellauit*. Sic autem habet in 1. 2. tract. 8. disp. 3. dub. 6. vbi de industria ac prolixè quæstionem istam tractat: *Licitum est sequi in praxi opinionem minùs probabilem, & minùs tutam, siue propriam, siue alienam, dummodo sit simpliciter probabilis: Ita docent communiter recentiores, Medina*, &c. Hanc conclusionem variis rationibus probat, & contrariæ sententiæ argumentis accuratè respondet.

Tam insignem Ordinis sui Theologum sequitur Ioannes Baptista de Lezana, in Summa quæstionum regularium, tom. 3. de opinione regularibus tenenda, num 5. pag. 458. *Dico secundò, regulariter loquendo posse religiosos, siue in operando, siue in consulendo aliis, vti opinione etiam minùs probabili, & minùs tuta, relictâ tutiori & probabiliori, etiam propria.* Ioannes Lezana.

Sequitur & Vrbanus ab Ascensione in Theologia Morali, tract. 1. c. 11. his verbis: *Quis dubitet homini* (duas probabiles opiniones de eadem re sibi proponenti) *licere quam voluerit opinionem tenere; immò etiam probabili adhærere, licèt alienæ, relicta probabiliore etiam propria.* Vrbanus ab Ascensione.

Pluribus, & ex professo de hac controuersia disputat Petrus de Lorca egregius Complutensis Academiæ Doctor, & Ordinis Cisterciensis ex Obseruantia Hispaniæ Generalis emeritus, cuius singularem eruditionem mirificè prædicant Dionysius Cuchus in eius vita, & Carolus Visch in Bibliotheca Cisterciensi. Nam in Commentariis ad 1. 2. Compluti editis ann. 1609. disputationem 39. sic inscribit: *Vtrum sit tutum operari secundùm conscientiam quæ innititur opinioni probabili.* Et membro 10. pag. 466. postquam explicuit opinionem negantem, subdit: *Est tamen hoc tempore receptum, posse assumi quamcumque opinionem probabilem, etiam si non sit probabilior & tutior. Quam doctrinam veram omninò censeo.* Tum luculenter eam probat, & ab aduersariorum obiectionibus defendit. *Cistercienses.* Petrus de Lorca.

Pro more suo breuiter & accuratè idem docet Petrus à S. Ioseph Fuliensis, qui & in Bibliotheca Cisterciensi meritò laudatur: lib. 1. de Legibus, cap. 3. ait: *Resolutio 4. ille non peccat, qui sequitur opinionem probabilem, relictâ probabiliori.* Quam & paucis probat, & variis ex ea deductis corollariis magis illustrat. Petrus à S. Iosep.

Sic etiam Carolus Malletus Taurinensis Patritius, & Monachus Cisterciensis, tom. 1. moralis Theolog. malleat. 8. bract. 4. pag. 91. docet *licitum esse sequi opinionem minùs probabilem, etiam minùs tutam.* Quod vbi ratione & auctoritate probauit, addit: *Ex duabus contradicentibus probabilibus opi-* Carolus Malletus.

nionibus, quisque in praxi sequi potest quam maluerit, etiam si ipsi operanti minùs probabilis videatur.

Benedict. Gregorius Sayrus.

Accedit Gregorius Sayrus Benedictinus, quem Pitseus lib. de illustribus Angliæ Scriptoribus, *insignis eruditionis virum* appellat. Lib. 7. Clauis Regiæ cap. 4. num. 4. editionis tertiæ Venetæ, anni 1610. pag. 16. postquam explicuit sententiam Medinæ affirmantis *licitum esse in praxi opinionem probabilem sequi, relicta probabiliore*, varias ad eam confirmandam rationes profert, ac tandem ita concludit: *Has igitur ob causas & rationes hæc Medinæ opinio mihi verior & rectæ rationi conformior semper visa est: & quam tuta conscientia vnusquisque in praxi sequi potest.*

Franciscani. Iosephus Angles. Pelbartus de Themesuuar.

Patrocinantur eidem sententiæ doctissimi ex variis S. Francisci Familiis Theologi. Quos inter non aspellabo Iosephum Angles, qui superiùs cum Episcopis sententiam dixit. Initium duco à Pelbarto de Themesuuar, *viro in sacra Scriptura egregiè versato*, vt habet Waddingus in Bibliotheca. Tomo 1. Aurei sacræ Theologiæ Rosarij, verbo *opinio*, §. 13. ait: *Sed nonne excusatur à peccato is, qui sequitur opinionem Doctorum, quæ postmodum apparet falsa. Respondetur secundùm Panormitan. in cap. Capellanus de feriis, & in Angelica Summa, & Anton. quòd excusetur, nec tenetur homo semper in diuersitate opinionum eligere tutiorem; quia opinio est tuta cùm habet Doctorem pro se satis acceptum, & hoc sufficit ad salutem, cum tali voluntate quòd non adhæreret ei, si non crederet esse veram.*

Henricus Villalupensis.

Henricus Villalupensis, Hispanicè Villabolos, cuius eximiam eruditionem mirè commendat Waddingus in Bibliotheca Ordinis Minorum, mouet hanc quæstionem in Summa Theologiæ moralis, tract. 1. dub. 10. *Vtrum liceat sequi opinionem minùs probabilem, relictâ probabiliori.* Vbi verò negantem Caietani sententiam retulit, de affirmante sic pronuntiat: *Medina, Lessius, Vasquez, & alij contrarium docent: scilicet licitum esse, relictâ opinione magis probabili, minùs probabilem sequi. Quam sententiam altera probabiliorem esse existimo.* Cuius assertionis suæ rationes obiter proponit, & contraria argumenta dissoluit.

Idem afferit Laurentius Portel Lufitanus, quem & auctores plurimi honorificè appellant, & Bibliotheca Ordinis Minorum *virum pium ac prudentem vocat.* Sic enim habet in Dubiis Regularibus, verbo *opinio eligenda*, num. 3. editionis vltimæ Lugdun. anni 1640. pag 669. *Licitum eft fequi, & operari fecundùm opinionem minùs tutam, fed probabilem, & quam puto probabilem, licèt credam oppofitam effe tutiorem & probabiliorem.* Quam in fententiam & Auctores multos citat, & quatuor argumenta producit. Laurentius Portel.

Fufiùs hanc quæftionem tractat Ioannes Poncius (cuius prolixum extat elogium apud Waddingum) in Curfu Theologico, difp. 24. q. 3. *de confcientia probabili*, concluf. 2. *Poteft*, inquit, *quis facere quod apparet probabiliter licitum, licèt magis probabile appareat quod non fit licitum.* Addit hanc effe *longè communiorem* fententiam, eámque probat tribus argumentis, & duplici aduerfariorum obiectioni refpondet. Ioannes Poncius.

Petrus quoque Marchantius, vir magni apud Belgas nominis, atque, vt Valerius Andreas ait in Bibliotheca Belgica, *fingulari eruditione & eloquentia præditus*, vberrimè de hac quæftione difputat in libro cui titulus eft, Tribunal Sacramentale, tractat. 5. titul. 5. q. 6. Sic autem mentem fuam exponit concl. 2. *Inter opiniones plures, quæ funt probabiles, etiamfi aliqua probabilior appareat, licet quamcumque ex illis fequi & eligere.* & quæft. 7. concluf. 1. *Inter opiniones verè probabiles per fe, non tenetur homo fequi tutiorem.* Petrus Marchantius.

Obiter idem affirmat Matthias Hauzeur tomo 2. Epitomis Operum S. Auguftini, ad lib. 1. de Bapt. contra Donatiftas cap. 5. Quærit enim, *quo fenfu fit certum peccatum præponere certis incerta, cùm liceat aliquando vti fententia tantùm probabili, relicta certa.* Refpondet, *in mediis ad falutem neceffariis nunquam licere vti incertis, relictis certis: in præceptis autem licere vti fententia probabili.* Matthias Hauzeur.

Subfcribunt eidem fententiæ doctiffimi quique Capucini. Eligius Baffeus (*multæ vir lectionis*, vt admonet Valerius Andreas) in Floribus Theologiæ practicæ, titulo confcientiæ, editionis Duacenæ, anni 1637. pag. 79. ait: *Confeffarius* Eligius Baffeus.

interrogatus, vel alius quicumque in consiliis dandis, & responsionibus, potest iuxta probabilem aliquorum Doctorum opinionem respondere, prætermissa probabiliore vel tutiore.

Franciscus Longus à Coriolano. Idem sentit Franciscus Longus à Coriolano, vir (vt ait Waddingus in Bibliotheca Ordinis Minorum) *æquè doctus ac religiosus.* In tractatu de Casibus reseruatis, part. 1. sect. 2. art. 2. num. 2. ita loquitur: *Resolutoriè dicimus, Confessarium quemcumque absoluere posse pœnitentem sequentem opinionem probabilem, relicta sua opinione probabiliori.*

Ludouicus Caspensis. Ludouicus quoque Caspensis, non ignobilis Theologus, in Cursu Theologico, tom. 1. tract. de conscientia, disp. 3. sect. 2. pag. 377. hanc assertionem ponit: *Licitum est operari iuxta sententiam probabilem, quæ re ipsa probabilis sit iudicio operantis, relicta tutiori & probabiliori sententia, etiam ipsius operantis.*

Gesualdus Panormitanus. Consentit Gesualdus (siue vt habetur in Bibliotheca Ordinis Minorum, Iesualdus) Panormitanus, tomo 1. Operum moral. tract. 24. cap. 5. editionis Venetæ, anni 1649. pag. 256. *Si diuersitas opinionum occurreret, vel circa restitutionem, vel circa alia, & pœnitens nollet satisfacere, eo quod habeat opinionem probabilem aliquorum Doctorum dicentium non esse obligatum, licèt Confessarius è contra teneret contrariam opinionem, quamuis probabiliorem: nihilominus in hoc casu Confessarius potest & debet talem pœnitentem absoluere.*

Iacobus Raggius. Accuratiùs ac fusiùs quæstionem hanc examinat Iacobus Raggius Genuensis, centuria 1. de Regimine Regularium, parte 3. dub. 46. editionis secundæ Genuensis, anni 1653. pag. 159. *Secunda sententia,* inquit, *est affirmatiua, admitens posse etiam in praxi adhærere opinioni probabili, probabiliori relicta. Ita Medina & alij, vt ita dicam, infiniti.* Quam opinionem ait esse *sequendam*, eámque quatuor argumentis probat.

Ord. Red. Captiu. Leander de S. Sacramento. Suppeditat nobis eiusdem sententiæ defensorem Ordo Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum, Leandrum de Sancto Sacramento, parte 5. quæstion. moral. tract. 1. disp. 4. q. 10. *Ex duabus,* inquit, *opi-*

nionibus probabilibus, licitum est in praxi sequi quamlibet, etiam illam, quæ minùs tuta videtur.

Habemus & ex Ordine S. Hieronymi nobilem vtriusque sententiæ patronum Hieronymum Garciam, qui in Summa morali Hispanicè scripta, & Cæsar-augustæ edita ann. 1644. ita loquitur tractatu 1. difficult. 5. dub. 2. num. 5. *Quamuis optimum consilium sit, vt quando duæ sunt opiniones æqualiter probabiles, sequamur tutiorem, & à fortiori quando concurrit probabilis cum probabiliore: nihilominus tamen possumus valdè tuta conscientia agere secundùm opinionem probabilem, probabiliore relicta. Tam communis & secura est ista conclusio, vt solus Machado art. 5. num. 2. pro se alleget 45. recentes auctores.*

O d. S. Heron. Hieronymus Garcias.

Aunque es muy buen consejo, que quando ay dos opiniones igualmente prouables, se siga la mas segura, y à fortiori quando concurren prouable con mas prouable. Pero con todo esso puede vno muy bien tuta consciencia obrar segun la opinion prouable, dexando la mas prouable. Es esta conclusion tan commun y segura, que solo Machado art. 3. num. 6. trae en su fauor 45. autores modernos.

Plures eidem sententiæ adstipulatores ex Clericis Regularibus accedunt, Raphael Auersa à S. Seuerino Clericorum Regularium Minorum Præpositus Generalis, quem Miræus non immeritò appellat *Philosophum & Theologum eximium*, acriter illam defendit, & plures pro ea auctores citat in 1. 2. q. 28. sect. 18.

Clerici Regulares. Raphaël Auersa.

Idem fecit Antoninus Diana tom. 1. tract. 13. resol. 1. quæ sic inscribitur: *An sit licitum, relicta opinione probabiliori, & magis tuta, sequi opinionem probabilem, minùs tutam.* Nam pro affirmatiua sententia præter auctores 17. à Sanche citatos, alios quindecim adiungit, & triplici ratione eam confirmat.

Antoninus Diana.

Zacharias Pasgualigus Theatinus, tomo Decisionum moralium, decis. 5. cuius hic titulus, *An possit eligi opinio minùs probabilis, relicta probabiliori*, pro sententia affirmante citat auctores quadraginta quinque, eámque his verbis amplectitur: *Hanc sententiam certissimam puto, & existimo in materia morali posse demonstrari.* Tum ad eam probandam rationes duas profert, ac tandem respondet quinque argumentis, quæ pro contraria proposuerat.

Zacharias Pasgualigus.

Marcus Vidal. Adhæret eidem ſententiæ Marcus Vidal eiuſdem Inſtituti Clericus Regularis, in Opere, cui titulus eſt, Arca Vitalis, titulo de opinione probabili, inquiſit. 5. num. 45. pag. 388. *Qui ſequitur*, inquit, *& eligit opinionem minùs probabilem & minùs tutam, prudenter & licitè operatur, etiam ſi oppoſita ſit probabilior & tutior.* Tum affirmat *hanc concluſionem veram tradere Doctores communiter*, citátque 18. addens, *& alij plures.* Eam verò probat tribus argumentis, quæ & variis confirmationibus munit: tandem quatuor aduerſariorum obiectiones diſſoluit.

Andreas Lanfranchus. Andreas quoque Lanfranchus tom. Opuſcul. moral. opuſcul. 1. cap. 4. numero 16. hæc habet: *Licet in agendo ſequi opinionem minùs tutam, quæ ſit probabilis, relicta probabiliore.* Quam aſſertionem probat quinque argumentis, & grauiſſimorum Doctorum auctoritate.

Ioannes Angelus Boſſius. Prolixè admodum de hac re diſputat Ioannes Angelus Boſſius, ex Clericis Regularibus Bernabitis, tomo Moral. varior. part. 1. tit. 1. §. 17. vbi hanc ſententiam multiplici ratione, & auctoritate confirmat. Tum in Appendice ad tit. 1. Candidi Philalethi argumenta diſſoluit, ac de iſta opinione ita pronuntiat, num. 2377. *Sententia aſſerens in quæſtione de ſola honeſtate, vel turpitudine actionis, vel omiſſionis, licitum eſſe in praxi ſequi opinionem probabilem, etiam minùs tutam, relicta probabiliore & tutiore, hodie videtur (vt ſupra in tit. num. 131. & 137. notaui) moraliter certa, cùm nitatur validiſſimis fundamentis, & fortioribus, quàm oppoſita.* Et paulò poſt: *Non ſolùm hodierni temporis Scriptores Theologi, Summiſtæ, Canoniſtæ, & Iuris periti, & omnes publici Profeſſores Theologiæ moralis præfatam ſententiam docent in publicis Academiis, & priuatis Scholis: ſed & apud omnes Confeſſarios Sæculares, & Regulares, apúdque quoſcumque doctos, & ſimul probos, in toto orbe Chriſtiano nihil magis decantatum, quàm licitum eſſe in operando ſequi quamcumque opinionem probabilem, dummodo ſit probabilis, etiam minùs tutam, vbi non agitur de valore facti, vel de damno inſequendo, ſed de ſola honeſtate operationis.*

Homobonus. Quæ duobus verbis expreſſit Homobonus de Bonis, eiuſ-

dem

dem Ordinis Clericus Regularis, & in Metropolitana Ecclesia Bononiensi Pœnitentiarius, in Commentariis de examine Ecclesiastico, tract. 12. cap. 4. q. 17. resolut. 6. *Resolutum est,* inquit, *in foro conscientiæ probabilem opinionem, relicta etiam probabiliori, nos amplecti posse.*

Stephanus Spinola Congregationis Sommaschæ, non minus doctrinâ, quàm generis claritate nobilis, super hac quæstione aliisque finitimis, eruditissimum Opusculum edidit Genuæ, anno 1648. hac inscriptione, *De libera & prudenti agibilium electione in moralibus.* Quo in opere iam inde ab initio, siue in ipsa Præfatione, asserit, *opinionem hanc recentiorum omnium calculo, & uniuersali penè populorum vsu confirmatam esse.* Et disp. 3. sect. 4. eam sic exprimit: *Et licitè, & sine peccato possumus in praxim deducere opinionem, quam putamus minùs probabilem; etsi concurrat cum probabiliori.* Quam assertionem probat multiplici authoritate & ratione. Tum sect. 5. 6. & 7. Candidi Philalethi argumentis accuratissimè respondet. Stephanus Spinola.

Adstipulantur eidem sententiæ doctissimi viri ex variis Congregationibus Oratorij. Petrus Morinus Congregationis Oratorij D. N. Iesu Christi Presbyter, lib. 8. de pœnit. cap. 4. postquam num. 16. 17. & 18. ex S. Augustino, S. Thoma, & Clemente III. docuit, in dubiis tutiorem partem esse eligendam: num. 19. ad hanc de opinione probabili quæstionem delabitur, & cum Suare quibusdam in rebus necessarium esse opinionem probabiliorem minùs probabili præferre, in aliis verò minimè, asserit his verbis: *Franciscus Suarez tractat. 3. ad 1. 2. disput. 12. sect. 6. num. 10. prudenter mihi videtur circumscribere casus, in quibus necesse est opinionem certam præferre probabili, & probabiliorem minùs probabili. Mihi enim videtur certum, & euidens, aliquando probabilia certis præferri posse. Quibus igitur indiciis, & argumentis hæc dignoscemus. Quando scilicet, inquit Suarez, ex iustitia vel charitate tenemur vitare damnum, quod in re ipsa subest, vel periculum eius,* &c. *Patres Congregationis Oratorij.* Petrus Morinus.

Franciscus Merolla Congregationis Oratorij Neapolitá- Franciscus Merolla.

E

ni Presbyter, tom. 1. Theologiæ Moralis, disp. 3. cap. 4. num 24. *Tertia sententia*, inquit, *quæ videtur mihi verissima, docet licitum esse operari iuxta aliorum opinionem probabilem & minùs tutam, relicta propria tutiore, & quam probabiliorem esse sibi persuadet.* Citat pro ea auctores viginti quinque, additque, *& alij.* eandem probat tribus argumentis: & præcipuæ aduersariorum obiectioni respondet.

Paulus Guazzinus. Petrus Paulus Guazzinus Congregationis Oratorij Ciuitatis Castelli, in Tractatu Morali, lib. 2. cap. 26. num. 14. *Secundò dico, quòd sequi opinionem minùs probabilem, etiamsi minùs tuta sit, non est illicitum.* Quod vnica quidem ratione, sed grauissima auctorum triginta authoritate probat.

Iosephus de Ianuario. Potest his adiungi Iosephus de Ianuario Neapolitanus, Congregationis Piorum Operariorum, in Resolutionibus variis, editis Neapoli 1649. resolut. 61. num 5. pag. 268. *Sequi probabilem opinionem*, inquit, *relicta probabiliori, tutissimum est in conscientia.* Citat auctores septem, additque, *& alij apud istos.*

CAPVT VII.

Plurimi ex omnibus Orbis Christiani nationibus clarissimi Doctores easdem sententias tenent.

Hispani. Martinus Nauarrus. MVLTOS vtriusque opinionis celeberrimos defensores vna nobis suppeditat Hispania. Martinus Aspilcueta Nauarrus, qui meritò *doctissimus & piissimus* à Bellarmino appellatur, de pœnit. dist. 5. num. 38. ita loquitur: *Respondeo secundò, negando semper tutiorem partem eligendam esse; quoniam satis est eligere tutam, vt eruditè & vtiliter declarat Antoninus, & facit glossa recepta, quæ secunda est, quam dicit singularem Alexander. Quamquam verum est eum peccare mortaliter, qui facit aliquid dubitans an sit peccatum mortale, nec ne, iuxta illud, qui amat periculum peribit in eo. Sed aliud est dubitare, an tale quid*

faciendum sit, aliud credere ratione probabili, & authoritate alicuius illustris Doctoris admonente, vt pulchrè in loco præcitato declarauit Antoninus, & nos latiùs & magis ad viuum disputabimus super illis verbis, tene certum, & relinque incertum; & resolutiùs post hæc tradidimus in Manuali Confessorum.

Primus locus, quem ex suis operibus Nauarrus hic citat, sumitur ex distinct. 7. de pœnit. num. 3. vbi sic habet: *Sextò infertur, per hunc textum minimè probari teneri nos, sed tantùm consilio regulariter ad eligendum in rebus agendis tutiorem partem, nisi aliud ad id nos vrgeat præceptum. Infertur autem in hunc modum: Nam omnia iura, quæ habent in rebus agendis partem eligendam esse tutiorem, significant vt partem illam eligamus, quæ animæ vtilitati est certior: at suprà dictum est consilium tantùm esse, etiam in spiritualibus, vt certiora minùs certis præeligamus; ergo consilium tantùm, & non præceptum fuerit tutiorem partem eligere.* Locus alter petitur ex Manuali, cap. 27. num. 288. vbi quæ de meliori opinione deligenda pluribus differuerat, ita restringit: *Quamuis in foro contentioso regulariter prædicta obseruanda sint, in foro tamen conscientiæ ad effectum non peccandi, sufficit eligere pro verâ opinionem eius, quem meritò censemus idoneæ ad id scientia, & conscientia præditum.*

Tuetur illud ipsum Petrus Nauarra, cuius summa est apud doctos auctoritas, lib. 3. de Restitutione, cap. 1. num. 237. editionis Toletanæ anni 1597. p. 140. *Iuxta communiorem,* inquit, *Theologorum sententiam sufficit ad securitatem conscientiæ opinioni probabili se conformare, etiamsi sit minùs probabilis.* Petrus Nauarra.

Ioannes Medina celeberrimus in Academia Complutensi Theologiæ Professor, Codice de rebus restituendis, quæst. 22. de rebus per ludum acquisitis, editionis Ingolstadiensis, an. 1581. p. 148. quærit: *Quid agendum sit in casu, quo Doctores varia opinantur;* atque vbi affirmauit, *durante dubio hominem teneri ad illud, quod tutius esse cognouerit,* subdit: *Poterit tamen, dubio deposito, illi opinioni adhærere, quam viderit, aut audierit à Doctoribus fide dignis approbari, quibus se tutè poterit conformare; & quia non video authoritatem, aut rationem conuenientem ad tenendum, esse de salutis necessitate præfatum lucrum* Ioannes Medina.

restituendum, opinioni liberanti potiùs, quàm condemnanti arbitror adhærendum.

Ludouicus Montesinus. Subscribit eidem opinioni Ludouicus Montesinus, quem Basilius Pontius l. 10. de Matrim. c. 15. num. 1. appellat *insignem Magistrum Complutensem, non minùs moribus, quàm doctrina.* Nam in Commentariis ad 1. 2. disp. 29. q. 5. §. 3. quærit: *Vtrum licitum sit operari iuxta opinionem minùs probabilem, & minùs tutam.* Quam quæstionem ita decidit num. 172. *Dicendum nobis est primò, vir literatus licitè operatur, sequendo opinionem minùs probabilem, & minùs tutam. Iam hæc sententia est communis in Scholis, & latè probat Medina,* &c. Quod vbi pluribus argumentis effecit, & aduersariorum obiectiones dissoluit, alteram conclusionem ponit num. 177. *Dico secundò, etiam illiteratus & indoctus licitè potest sequi opinionem minùs probabilem, & minùs tutam.*

Ioannes Sanches. Plures pro ea sententia auctores citat Ioannes Sanches Abulensis, disput. 42. de Sacramentis, num. 12. *Licitum esse,* inquit, *sectari opinionem minùs probabilem, relicta probabiliori, docent Mercado,* &c.

Nicolaus Garcias. Priùs idem fecerat Nicolaus Garcias tract. de Benef. part. 11. cap. 5. num. 361. *Potest,* inquit, *sequi opinio probabilis, relicta probabiliori, vt tenent Armilla, Bartholom. Medina,* &c. *& recentiores communiter.*

Hieronymus de la Rua. De eadem quæstione ita pronuntiat Hieronymus de la Rua, Theologiæ in Schola Toletana olim Professor, tom. 2. Theologicarum controuersiarum, sexta controuers. dub. 6. pag. 182. editionis Matritensis, anni 1620. *Dico quintò, posse aliquem bene operari contra opinionem probabiliorem, & contra opinionem tutiorem, sequendo tamen opinionem probabilem, & tutam.*

Petrus de Ochagauia. Concinnit Petrus de Ochagauia Salmantinæ Ecclesiæ Theologus, in Tractatu de Sacramentis, de Baptismo, quæstione 11. num. 11. *Licèt operans,* inquit, *in aliis rebus satisfaciat suæ conscientiæ, & obligationi, sequendo opinionem probabilem, etiamsi sit minùs tuta, quia rigorosum & intolerabile esset semper operari secundùm opinionem probabiliorem, & tutiorem:*

non tamen in re tanti momenti , qualis eſt Baptiſmus , &c.

Idem ſentit Ioannes Ægidius Trullench, S. Theologiæ in Academia Valentina Doctor, in Opere morali Venetiis edito ann. 1643. tom. 2. lib. 8. cap. 1. dub. 6. num. 1. *Suppono,* inquit, *loquendo generaliter & in communi, in moralibus licitum eſſe cuilibet, ſequi opinionem probabilem & minùs tutam, relicta probabiliore & tutiore.* Quam in rem auctores decem, & rationes duas producit. Ægidius Trullench.

Simillimam aſſertionem ponit Ioſephus Rocaful Valentinæ & ipſe Academiæ Doctor Theologus, in praxi Theologiæ moralis, 3. part. tract. de conſcientia, lib. 3. cap. 6. num. 49. pag. 359. *Quando ſunt duæ opiniones inæqualiter probabiles, licitè quis aget, formando dictamen iuxta opinionem minùs probabilem, relicta probabiliori: Ita communiter Doctores*, &c. Quod triplici ratione probat. Ioſephus Rocaful.

Sic etiam Ioannes Guttierez lib. 1. canon. quæſt. cap. 13. num 23. *Quando* , inquit, *ſuper aliquo puncto , ſunt diuerſæ ſententiæ auctorum, ambæque probabiles, poterit vnuſquiſque ſuam conſcientiam conformare, cum qua voluerit earum.* Ioannes Guttierez.

Docet quoque Ioannes de Solorzano, lib. 3. de Indiarum iure, cap. 2. num. 38. *Securos eſſe , qui opiniones dumtaxat probabiles amplectuntur , etiamſi aliæ tutiores , & probabiliores exiſtant, præſertim vbi non de facto, ſed de iure dubio, & eius interpretatione, aut intelligentia tractatur, de quo videnda ſunt, quæ latè & eruditè tradunt Theologi recentiores poſt D. Thomam, in 2. 2. quæſt. 63. art. 4. & quodlib. 8. art. 3. D. Antonin. 1. part. tit. 3. cap. 10. circa finem*, &c. Ioannes de Solorzano.

Diſertiſſimè eandem ſententiam tuetur Ioannes Machado celeberrimus in vtroque orbe Doctor, cùm in Limenſi primùm Academia, deinde in Salmanticenſi, ſumma ingenij & doctrinæ laude floruerit. Nam in Opere Hiſpanicè edito, quòd inſcribitur *Perfectus Confeſſarius*, ſic habet diſcurſu practico, art. 3. *Dico communiorem eſſe & magis receptam à Doctoribus ſententiam, licere & tutum eſſe in conſcientia, ſequi minùs probabilem opinionem, relicta probabiliore, ſiue ſit iſta propria, ſiue aliorum ; & quamuis minùs probabilis opinio, quam ſeque-* Ioannes Machado.

Digo que la mas cõmun y recibida de los Doctores ser licito y ſeguro en conſciencia, ſeguir la opinion

menos prouable, dexando la mas prouable, o sea *tur, minùs secura, aut magis secura sit : aut doctus, vel ignarus sit, qui eam sequetur.* Pro qua sententia Auctores citat quadraginta quinque.

esta propria, o de otros : Y aunque la opinion menos prouable que siguiere, sea mas segura o menos segura, o sea docto o ignorante el que la siguiere.

Itali. Alexander Pesantius. Non dissentiunt Itali Doctores, quos inter & rerum pro Apostolica Sede gestarum gloria, & ingenij ac doctrinæ laude eminet Alexander Pesantius Romanus, qui in Commentariis Theologicis Paulo V. nuncupatis, ad 1. 2. quæst. 19. art. 6. disput. 2. num. 3. ita loquitur : *Dico, quoties opinio quæ ait aliquid non esse peccatum, est communis apud Doctores, vel quamuis non sit tam communis, quàm contraria, si est aliquorum peritorum, neque habetur pro improbabili, potest quiuis doctus illam sequi.* Et paulò post : *Potest præterea aliis consilium dare secundùm eandem opinionem.*

Ludouicus Carbo. Ludouicus Carbo publicus in Gymnasio Perusino Theologiæ Professor, *magnæ vir integritatis ac doctrinæ*, teste Posseuino, & *operibus multis, quæ summa cum laude in lucem emisit, eximius atque præclarus*, vt ait Antoninus Rosatus in epistola ad Cinthium Aldrobrandinum Cardinalem : in Summa, tom. 1. part. 1. cap. 14. editionis Venetæ, anni 1606. pag. 157. controuersiam hanc data opera examinat, ac de ea sic pronuntiat : *Licet sequi opinionem minùs probabilem, relicta probabiliori.* Quod triplici ratione confirmat.

Lælius Zecchus. Breuissimè illud ipsum affirmat Lælius Zecchus clarissimus Theologus, in Summa Moralis Theologiæ, Clementi VIII. dicata, anno 1598. sic enim habet tom. 1. de Regulis humanorum actuum, cap. 4. num. 7. *Quando omnes opiniones habent graues auctores, & probabiles rationes, potest licitè quis eligere quamcumque vult.*

Belgæ. Ioannes Vvigers. Postremi sententiam dicent Belgæ Theologi, in quibus excellit Ioannes Wigers, qui, teste Valerio Andrea in Bibliotheca Belgica, *non minùs vitæ probitate, quàm doctrinâ emicuit, & Scholam Theologicam Louaniensem Professor. Regius, annis continuis viginti sex, docendo scribendóque illustrauit.* Co-

piosissimè quæstionem hanc pertractat in 1. 2. qu. 19. art. 6. dub. 6. Quid autem sentiat, sic exponit : *Dico quartò, quando ex vtraque parte sunt opiniones probabiles, quarum vna est probabilior, & altera minùs probabilis, possum in actionibus moralibus sequi minùs probabilem, modò verè & absolutè probabilis sit : non tantùm quando minùs probabilis tutior est, vel quando ab operante habetur vti probabilior; sed etiam quando est minùs tuta, & habetur ab operante tanquam minùs probabilis.*

Mens est eadem Guillelmi Merceri, quem & Aubertus Guillelmus Miræus in Bibliotheca asserit Theologiam Louanij docuisse, Mercerus. *primò in Abbatia nobili S. Gertrudis annis octo, postea Regiis auspiciis in Scholis publicis totos viginti & octo annos;* & Valerius Andreas multis planéque admirandis virtutibus præditum fuisse testatur. Sic enim habet in Commentariis ad 3. partem S. Thomæ, Louanij editis anno 1630. pag. 382. *Si pœnitens adhæreat opinioni probabili, & contrariam probabiliorem Confessor indicet, debet Confessor eum absoluere. Ratio est, quia cùm pœnitens operetur ex opinione probabili, est bene dispositus.*

Eidem quæstioni similiter respondet Dauid à Mauden, Dauid à cuius *eruditionem*, & *præclarissimum* Opus in Decalogum Mauden. mirificè commendat Michael Ophouius Episcopus Buscoducensis, in iis litteris, quæ præfiguntur alteri eiusdem auctoris volumini inscripto, *Speculum aureum vitæ moralis*. Sic autem loquitur discursu 2. in Decalog. pag. 1031. col. 2. *Confessarius potest & tenetur sequi opinionem probabilem pœnitentis, relicta sua probabiliori.*

Franciscus Siluius, qui, teste Valerio Andrea, Duacenam Franciscus Siluius. Theologiam *Professor Regius atque ordinarius triginta & eo ampliùs annos cùm docendo, tum scribendo mirificè illustrauit;* diligenter de hac quæstione disputat in 1. 2. ad q. 19. art. 5. quæst. 9. mentem autem suam sic exponit, conclus. 3. *Quando sunt duæ opiniones verè probabiles, licitum est, relicta probabiliori, sequi minùs probabilem : siue hæc quæ minùs probabilis est, sit tutior, siue non. Ita sentiunt Medina, Bannesius,* &c. Atque hanc assertionem suam triplici ratione confirmat.

Amplectitur eandem sententiam Gaugericus Hispanus, Gaugericus Hispanus.

natione Belga, professione Theologus Duacenus, in Additionibus ad Summulam Caietani, verbo *opinionis vsus*: *Quando*, inquit, *duarum opinionum contrariarum vtraque tanquam probabilis à Doctoribus admittitur, non necessariò eligi debet tutior & probabilior; sed potest alterutri earum quisque se conformare: dummodò sibi persuadeat eam quam amplectitur esse probabilem, eíque assentiatur tanquam sufficienter fundatæ, quamuis fortè contrariam propter vrgentiores rationes existimet esse veriorem. Ita Medina loco suprà citato. Neque hoc contrarium est supradictis, videlicet quòd in dubiis eligenda sit pars tutior; quia quando vtraque pars est probabilis, & sufficienter fundata (sicut hîc ponimus) neutra censetur esse dubia, sed habet vtraque certitudinem moralem.*

Richardus Hallus.

His adiungi debet Richardus Hallus, natione quidem Anglus, sed diuturna commoratione Belga, vt constat ex Ioanne Pitseo, qui & *multiplicem eius eruditionem* commendat. Tract. de conscientia, lib. 2. cap. 9. ait: *Magnorum virorum auctoritate fulti, statuimus satis esse sequi opinionem alicuius probabilem, vt ad eas latebras non confugiamus, quibus quidam inuestigandam probabiliorem esse contendunt.*

CAPVT VIII.

Concluditur sententias illas, quamuis à doctissimis quibusque Societatis Iesu Theologis defendantur, non esse tamen eorum proprias: immò Societati Iesu propemodum singulare fuisse easdem opiniones, tum variis modis temperare, tum etiam penitùs oppugnare.

TAM copiosa vtriusque sententiæ defensorum multitudo, quæ altero tanto maior euadet, cùm auctores omnes ab istis indicatos nactus fuero, adeò certum me ac securum victoriæ fecit: vt non dubitem palam & apertè profiteri,

teri, celeberrimos Societatis nostræ Scriptores istis opinionibus adhæsisse. Sic docuit Franciscus Suarez, quem & Paulus V. Pontifex Maximus *Doctorem eximium*, & Alphonsus Castelbrancus Conimbricensis Episcopus *communem ætatis suæ Magistrum* appellauit. Nam tract. 3. in 1. 2. disput. 12. sect. 6. quod vniuersè statuebat Medina, *licere vti opinione probabili, relicta etiam probabiliori*, fatetur in iis opinionibus esse verum, *quæ versantur circa ius ipsum, scilicet an hoc sit prohibitum, vel præceptum, nec ne.* Sic etiam Vasquez in 1. 2. disput. 62. cap. 4. num. 14. Valentia in 1. 2. disp. 2. quæst. 14. puncto 4. Tannerus disp. 2. de Actibus humanis, q. 4. dub. 4. Granado in 1. 2. tract. 12. disp. 4. sect. 3. num. 23 Lessius lib. 2. de Iustitia & Iure, cap. 29. num. 68. Becanus in Summa, parte 2. cap. 4. q. 9. n. 15. Turrianus in 2. 2. disp. 13. dub. 3. num. 21. Salas in 1. 2. tract. 8. disp. vnica, sect. 6. Coninck tom. 2. de Sacrament. disput. 34. num. 84. Ouiedo in 1. 2. tract. 3. controu. 3. puncto 2. Arriaga in 1. 2. disp. 24. sect. 1. Palauicinus in 1. 2. disp. 9. q. 4. art. 4. Henriquez lib. 14. cap. 3. num. 3. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 14. Azor lib. 2. Instit. moral. cap. 16. q. 3. Layman tract. 1. cap. 5. §. 2. num. 7. Filliucius tract. 20. in Decalog. c. 4. num. 128. Reginaldus in Praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 10. sect. 2. Gordonus lib. 1. q. 9. num. 33. à Castro Palao parte 1. disput. 2. puncto 2. Baldellus lib. 4. disp 12. num. 1. Bresserus lib. 3. de conscientia, cap. 8. aliique complures.

Suarez. Vasquez. Valentia. Tannerus. Granado. Lessius. Becanus. Turrianus. Salas. Coninck. Ouiedo. Arriaga. Palauicinus. Henriquez. Sanchez. Azor. Layman. Filliucius. Reginaldus. Gordonus. à Castro Palao. Baldellus. Bresserus.

Quamuis tam multi Societatis nostræ Scriptores sententias illas amplexi sint, nego tamen eas esse ipsorum proprias. Quis enim tam iniquè sentiat, vt illis singulariter adscribendum putet, quod ab aliis Ordinum omnium ac nationum Theologis, & doctrinæ fama clarissimis, & numero propemodum infinitis, incredibili planéque admirando consensu propugnatum viderit. Accedit, quod plerique ex Auctoribus à me productis posteriorem sententiam, quæ & priorem continet, non modò defendunt, sed etiam in omnibus Europæ Scholis & Academiis doceri profitentur. Nam ex Gallia Ysambertus exclamat: *Ita communiter Doctores.* Ex Hispania verò Lu-

douicus Montesinus, Petrus Nauarra, & Gregorius Martinez: *Hæc sententia est communis in Scholis, hæc est communior Theologorum sententia, hæc est sententia communis.* Ex Italia Martinus Bonacina Episcopus, Iacobus Raggius, & Angelus Bossius: ita *communiter* Theologi, iique, *vt ita dicam, infiniti*, ita *omnes publici Professores Theologiæ.* Denique ex Germania Ioannes Caramuel Episcopus: *Illa sententia hodie est omnium.*

Fatebitur forsan aliquis sententiam hanc in omnibus orbis Christiani Academiis dominari; sed in eas à Societatis nostræ Theologis introductam esse lamentabitur. Quod etsi à quibusdam iracundè, & atrociter expostulari soleat; caret tamen omni probabilitatis specie ac colore: immò apertæ falsitatis conuinci nullo negotio potest. Nam, vt omittam antiquiores Episcopos & Doctores, qui primam opinionem manifestè tuentur, & isti non mediocriter fauent: demonstratum est superiùs Franciscum Victoriam, Bartholomæum Medinam, Ludouicum Lopez, Bartholomæum Ledesmam, aliósque doctissimos Thomistas, multò ante eam perspicuè & acriter defendisse, quàm ab vllo nostrorum esset propugnata. Quamobrem Gabriel Vasquez, qui inter primos Societatis Iesu Scriptores, eam sub finem superioris sæculi amplexus est, ait in 1. 2. disp. 62. cap. 4. num. 14. *in Scholis multò antè communem fuisse.* Quod ab eo verè affirmari non dubitabit, quisquis recordabitur Michaëlem Salonium & Petrum Nauarram ante Vasquem scripsisse, hanc esse *communem Theologorum sententiam.* Vnde & Salonius, eo loco, quem cap. 6. protuli, contra aduersæ opinionis defensores hoc *argumentum ad hominem*, vt appellant, deduxit: *Eligenda est opinio, vt volunt, probabilior: sed quòd liceat amplecti probabilem* (demissâ probabiliori) *est opinio probabilior; cùm habeat plures & grauissimos auctores, & firmiora fundamenta, quàm opposita, vt ex progressu huius disputationis constat; ergo*, &c.

Fracta est, opinor, procax & inuerecunda Montaltij calumnia: placet tamen ad eam magis ac magis obterendam paucis demonstrare, adeo Societatis nostræ proprium non fuisse, tueri *ex duabus opinionibus probabilibus licitum esse minùs*

iutam, & minùs probabilem amplecti; vt ipsi propemodum singulare fuerit, communem illam sententiam, quam in Theologorum Scholis dominantem reperit, tum pluribus adhibitis temperamentis mollire, tum etiam penitùs oppugnare. Ac primum quidem ostendi perfacilè potest; si recorderis antequam libris editis quæstionem istam Scriptores nostri attingerent, Theologos communiter docuisse cum Bartholomæo Medina in 1. 2. ad quæst. 19. art. 7. concl. 3. & 4. hanc sententiam: *In omnibus negotiis, etiam magni momenti, & in maximam iniuriam tertij*, atque adeo & *in materiis Sacramentorum*, locum habere. Quamobrem cùm anno 1592. scribebat Salonius, plures auctores pro hac sententia quàm pro opposita stare, de illa loquebatur, quatenus ipsos quoque Iudices comprehendit. Sic enim habet in ea conclusione, quam verbis paulò antè citatis confirmat: *Quando sunt duæ opiniones ex parte iuris, altera tamen probabilior, potest Iudex in iudicando, & quiuis fidelis in suis priuatis actionibus, dimissa probabiliori, eligere probabilem.* Hinc est etiam quòd Petrus Ledesma, qui eodem tempore florebat, cùm eo loco, quem superiùs cap. 5. descripsi, opinionem illam Iudicibus singulariter accommodat, ait: *Hanc sententiam tenet Magister Medina, & Orellana, & alij multi Doctores, præcipuè discipuli sancti Thomæ.* Constat igitur hunc fuisse communem Theologorum sensum ante annum 1592. videndum est modò quàm singulari planéque admirando consensu Suarez, Vasquez, Sanchez, aliíque Societatis nostræ Theologi, qui paulò pòst de his rebus scribere cœperunt, sententiam illam variis modis temperare, & plures eius partes oppugnare conati sunt.

Primò, falsam esse contenderunt in *materia Sacramentorum*. Suarez enim tom. 3. in tertiam partem, edito anno 1594. disertè id docet disp. 16. sect. 2. quod & repetit tract. 3. in 1. 2. disp. 12. sect. 6. cùm ait *in opinionibus de Sacramentis* locum habere quod dixerat: *Sæpe ex iustitia vel charitate teneri hominem præferre opinionem certam probabili, & probabiliorem minùs probabili.* Idem affirmat Vasquez in Commentariis ad 1. 2. editis anno 1598. Sic enim habet disp. 64. cap. 3. num. 1.

Nunc de opinione probabili, considerata obligatione quâ quis ex charitate debet indigenti prouidere remedium salutis per Sacramenta, dicendum est. In hoc autem casu existimo, neminem satisfacere huic obligationi charitatis, si sequatur opinionem probabilem, immo etiam probabiliorem minùs tutam, cùm potest tutam eligere & sequi. Idem sentiunt Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 34. Granado in 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 4. num. 36. Salas in 1. 2. tract. 8. disp. vnica, sect. 10. Becanus in Summa, parte 2. cap. 4. quæst. 9. num. 10. Filliucius tract. 21. in Decalog. cap. 4. num. 138. Layman tract. 1. cap 5. §. 5. Reginaldus in Praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 10. sect. 1. num. 99. Gordonus lib. 9. quæst. 9. num. 30. Ouiedo in 1. 2. tract. 5. controu. 3. puncto 4. Amicus in 1. 2. disp. 15. sect. 3. num. 59. Arriaga in 1. 2. tract. de humanis actibus, disp. 24. sect. 4. Palauicinus in 1. 2. disp. 9. quæst. 4. art. 2. num. 5. Bresserus lib. 3. de conscientia, cap. 9. Emanuel Mascarenhas tract. 1. de Sacram. disp. 2. cap. 5. Busenbaum lib. 1. tract. 1. cap. 2. dub. 2. num. 6. aliíque permulti.

Secundò, alteram eiusdem sententiæ partem, quæ Iudices spectat, acerrimè oppugnarunt. Suarez locis proximè citatis firmissima fundamenta ponit, ex quibus manifestè colligitur, quod disp. 13. de Charit. sect. 6. num. 3. docet in hæc verba: *In sententiis ferendis, sequenda est semper Iudici probabilior pars.* Idem affirmant Vasquez in 1. 2. disp. 64. cap. 2. num. 5. Valentia in 2. 2. disp. 5. quæst. 7. puncto 4. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 47. Tannerus in 2. 2. disp. 4. quæst. 4. dub. 6. num. 128. Becanus in Summa, parte 2. tract. 1. cap. 4. quæst. 9. num. 14. Coninck de Sacrament. disp. 34. dub. 10. num. 91. Granado in 1. 2. controu. 12. disp. 4. sect. 4. num. 39. Salas in 1. 2. tract. 8. disp. vnica, sect. 12. num. 116. Filliucius tract. 21. in Decalog. cap. 4. num. 144. Layman tractat. 1. cap. 5. §. 3. num. 16. Reginaldus in Praxi fori Pœnit. lib. 13. cap. 10. sect. 2. num. 99. Gordonus lib. 1. quæst. 9. num. 34. Castro Palao tom. 1. disp. 12. puncto 10. num. 2. Amicus in 1. 2. disp. 15. sect. 4. num. 81. Baldellus lib. 4. disp. 15. num. 8. Bresserus lib. 3. de conscien-

tia. cap. 14. Fragoſus de Regimine Chriſtianæ Reipub. parte 2. lib. 4. diſp. 10. num. 198. Martinus Perez de pœnit. diſp. 53. ſect. 4. Palauicinus in 1. 2. diſp. 9. quæſt. 4. art. 4. aliíque plurimi.

Tertiò, eandem opinionem reſpectu Medicorum falſam eſſe docuerunt. Nam de illis quoque Suarez agit, cùm tract. 3. in 1. 2. diſp. 12. ſect. 6. ſtatuit, plerumque ex iuſtitia, vel ex charitate *teneri hominem præferre opinionem certam probabili, & probabiliorem minùs probabili.* Vaſquez verò in 1. 2. diſp. 64. cap. 4. num. 23. ait: *In hac re ſeruare debet Medicus regulam, quam diximus à Miniſtro Sacramentorum ſeruandam eſſe, vt non ſequatur opinionem probabilem duntaxat cum aliquo periculo in re, relicto eo, quod omnino certum eſt, & ſine periculo; alioquin eum non ſatisfacturum præcepto, quo debet ſubuenire proximo.* Conſentiunt Granado in 1. 2. tract. 12. diſp. 4. ſect. 4. num. 41. Salas in 1. 2. tract. 8. diſp. vnica, ſect. 14. concl. 2. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 41. Layman tract. 1. cap. 5. §. 3. num. 15. Filliucius tomo 2. tract. 21. cap. 4. num. 151. Becanus in Summa, parte 2. tract. 1. cap. 4. quæſt. 9. num. 14. Reginaldus in Praxi fori pœnit. lib. 13. ſect. 1. num. 99. Gordonus lib. 1. quæſt. 9. num. 30. 34. Breſſerus lib. 3. de conſcientia, cap. 12. num. 125. Buſenbaum lib. 1. tract. 1. cap. 2. ſub finem, & alij multi.

Quartò, eandem ſententiam, quâ parte Magiſtros ac Præceptores ſpectat, refutarunt. *Tenetur præceptor*, inquit Suarez in 1. 2. tract. 3. diſp. 12. ſect. 6. num. 9. *ſaniorem & veriorem doctrinam docere: in quo poteſt per gradus peccare iuxta materiæ qualitatem.* Quod ex generali principio iam ſæpiùs indicato, ita Becanus deducit in Summa, parte 2. cap. 4. quæſt. 9. num. 14. *Tertiò, ſequitur præceptorem teneri docere ſententias*

APPENDIX.

De duobus Ordinis S. Dominici Theologis, quorum alter fauet, alter bellum indicit communi doctrinæ.

CVM hæc dissertatio typis ederetur, iámque postremum caput sub prælo esset: commodè in manus meas venerunt Dominicanorum libri duo; alter obsoletus, & præ nimia vetustate pænè detritus; recentissimus alter, & nondum compactus. Vterque in hanc controuersiam multa differit, ex quibus pauca delibo.

Primus est, *Consolatorium timoratæ conscientiæ*, ante annos ducentos conscriptum à Ioanne Nider, quem Antonius Senensis in Bibliotheca, *verum speculum obseruantiæ regularis, & scientiarum omnium promptuarium vberrimum* appellat. Toto capite 11. probat *auctoritate antiquorum*, ac præcipuè S. Thomæ, Willelmi Altissiodorensis, Vlrici, Monaldi, Humberti, & Willelmi glossatoris Raymondi: *Quòd non semper oportet tutiorem opinionem eligere de necessitate salutis, sed sufficit tutam eligere.* Tum aliud caput, sic inscribit: *Capitulum 12. probat idem auctoritatibus magis modernorum Doctorum.* Et iam inde ab ipso initio ait: *Goffridus de Fontibus dicit: quòd si quis confitens non habet conscientiam de aliquo actu, quem Confessor opinatur esse peccatum, putà de vitaliciis, & de multitudine beneficiorum, & similibus; quando confitentis talis opinio non procedit ex proteruia, sed ex probabili ratione, debet eum Confessor generaliter in forma Ecclesiæ absoluere.* Simillima profert testimonia Bernardi Claromontensis, Petri Paludani, & Ioannis de Er-

Non eſt mei inſtituti explorare quàm firma ſint ea argumenta, quibus tota parte ſecunda probare nititur, ex duabus opinionibus contrariis probabiliorem ac tutiorem in praxi ſequendam eſſe. Duo tantùm obiter moneo. Primum eſt, eum part. 2. art. 26. inter contrariæ opinionis patronos appellare duos aut tres recentiores Theologos, quos nec vidi, nec ab Auctoribus ſuperiùs productis citatos legi. Quamobrem facilè adducor vt credam, eos cum Dominico Soto, quem & ipſis Mercorus adiungit, loqui tantùm de Iudicibus, vel de factis ad aliena iura pertinentibus. Secundum eſt, eum parte 3. art. 7. in communem ſententiam relabi, ac docere, ſæpiùs licitum eſſe ſequi in praxi opinionem minùs tutam, & minùs probabilem: *Quando videlicet*, inquit, *minùs probabilis ex motiuo intrinſeco, per motiuum extrinſecum redditur certa moraliter. Sit exemplum; penſatis rationibus intrinſecis, an ſit licitum in die feſto opus ſeruile per horam; pars negatiua mihi videtur probabilior, & affirmatiua minùs probabilis: ſi poſtea aduerto quòd perſonæ religioſæ, doctæ, & Dei timorem habentes, faciunt laborare ſuos famulos per horam in die feſto extra caſum neceſſitatis; ex hoc exemplo, tanquam medio extrinſeco, poſſum ſequi ſententiam, quæ mihi minùs probabilis apparet ex motiuo intrinſeco.* Addit paulò pòſt: *Et quia plura ſunt huiuſmodi motiua extrinſeca, quæ operationes noſtras moraliter poſſunt certificare, vt auctoritas Doctorum, exempla maiorum, præſumptiones, titulus poſſeſſionis, conſuetudo, tolerantia approbatiua ſuperiorum in lege humana, regula ab inconuenienti vitando, vel pro maiori bono in his, quæ mala ſunt, quia prohibita, & ſimilia; ideo ſæpiùs poterit accidere caſus, vt poſſit admitti in praxi vſus opinionis minùs probabilis, quæ fauet libertati, relicta probabiliori oppoſita, quæ fauet præcepto.* Ex quibus patet eum à communi ſententia nihil admodum diſcrepare. Quod & clariùs oſtendit capite ſequenti, cùm pluribus probat ſe cum Vaſque, Suare, Sanche, de Lugo, Laymanno, & Eſcobario planè conſentire.

FINIS.